

Τ.Ε.Ι ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ
ΣΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΜΑΡΤΣΕΛΟ ΚΙΡΑΟΥ ΑΜ 14559

ΒΑΣΟ ΑΜΑΡΙΝΤΟ ΑΜ 14452

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014-12-02

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	3
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	4
1.2 ΚΑΝΟΝΑΣ ΧΡΥΣΟΥ.....	10
1.3 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ Β ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ	10
1.4. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ	11
1.5. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΤΕΡΗ ΕΝΙΣΧΥΕΤΑΙ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	16
2.1 ΈΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	16
2.1.1 Συμβατικά εργαλεία νομισματικής πολιτικής	18
2.1.2 Βασικά χαρακτηριστικά και διαφορές στην εξέλιξη της εποπτικής νομοθεσίας στην ΗΠΑ.....	19
2.2 ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ...	25
2.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ	26
2.4 ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΤ	27
2.5. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	30
2.6. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	33
2.7. Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΩΝ ΗΠΑ.....	37
2.8. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	39
2.9. Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ FED ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΤ ΕΙΔΙΚΑ ΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΡΙΣΗΣ.	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΟΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	41
3.1 ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΕΣΑΝ ΤΗ ΚΡΙΣΗ	41
3.2 ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ	45
3.3 Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	48
3.4. ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	53
3.4.1. Εμπορικές σχέσεις με χώρες της Πρώην ΕΣΣΔ και της κεντρικής Ασίας.....	53
3.4.2. Εμπορικές σχέσεις με Μεσογειακές χώρες.....	56
3.4.3. Η ΕΕ και οι ασιατικές χώρες και ωκεάνια	57
3.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΗΝ ΕΚΤ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ...	59
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	68
TACIS= TECHNICAL AID TO THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES", MEDA= MENNONITE ECONOMIC DEVELOPMENT ASSOCIATES	71

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα πτυχιακή εξετάζουμε τον ρόλο της ΕΚΤ στις χρηματοπιστωτικές αγορές και πως αυτή επιδρά στην οικονομία γενικά όλης της Ευρώπης.

Μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο και την οικονομική καταστροφή που επέφερε, η ευρωπαϊκή ενοποίηση ήταν μονόδρομος για την ενίσχυση του ευρωπαϊκού οικονομικού συστήματος. Για να το πετύχει αυτό χρειάστηκαν τρία στάδια ώστε να οριστικοποιηθεί η μορφή της. Η ΕΚΤ προσπάθησε επανηλειμένα με διάφορες μεταρρυθμίσεις να σταθεροποιήσει την οικονομική κατάσταση μέσα από την νομισματική πολιτική που άσκησε κατά περιόδους.

Κεφάλαιο 1^ο Ιστορική αναδρομή

1.1 Ιστορική αναδρομή των κεντρικών τραπεζών

Το φαινόμενο της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης έχει τις ρίζες του στην χρονική περίοδο μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο. Σκοπός της ήταν να αναδομήσει την κατεστραμμένη από τον πόλεμο Ευρώπη και να αποτρέψει τις συγκρούσεις μεταξύ χωρών με ίδια ιστορία και γεωγραφία, διατηρώντας ταυτόχρονα την ταυτότητα τους, την γλώσσα και τον πολιτισμό τους.

Με αυτό το ιδεώδες, υλοποιήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση, με τις εξής συνθήκες¹:

1. Την Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ανθρακα και Χάλυβα.
2. Τη Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.
3. Τη Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας.
4. Την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι τέσσερις συνθήκες έβαλαν τις βάσεις για μία ειρηνική συνύπαρξη των κρατών, με την συνειδητοποίηση ότι προϋπόθεση για την μελλοντική ανάπτυξη ήταν η ενότητα.

Η πραγματοποίηση των στόχων της Ε.Ε αναφέρετε στην ελεύθερη κυκλοφορία ατόμων, αγαθών υπηρεσιών και κεφαλαίων, και για τον σκοπό αυτό τα κράτη μέλη συνεργάζονται με βάση αμοιβαίως δεσμευτικές συμφωνίες μεταξύ αυτών και των οργάνων της Ένωσης, τα οποία είναι τα ακόλουθα²:

1 Μουτσάτσος Δ.(2007), *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση Οργάνωση και πολιτικές: 50 χρόνια*, Θεμέλιο
2 Μουτσάτσος Δ. (2007), *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση Οργάνωση και πολιτικές: 50 χρόνια*, Θεμέλιο

1. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
2. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
3. Ευρωπαϊκή Επιτροπή
4. Ευρωπαϊκό Δικαστήριο
5. Το Ελεγκτικό Συνέδριο

Τα παραπάνω αποτελούν τα κύρια όργανα που μνημονεύονται στο άρθρο 7 της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, κατόπιν των τροποποιήσεων που έγιναν στην Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997.

Επιπλέον, στο άρθρο αυτό ορίζεται ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή εξυπηρετούνται από μια Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή με τις ανάλογες λειτουργίες.

Επιπλέον, σύμφωνα με προβλεπόμενες διαδικασίες η προαναφερθείσα Συνθήκη, δημιούργησε τους παρακάτω θεσμούς³:

1. Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών.
2. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
3. Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Βασική μορφή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής που ορίζεται στο άρθρο 195 της Συνθήκης. Επιπλέον είναι απαραίτητο να αναφερθεί το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, ένας τριμελής οργανισμός στον οποίο συμμετέχει η Κοινότητα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα Επενδύσεων και άλλοι οικονομικοί φορείς, των οποίων στόχος είναι να συνεισφέρουν στην εδραίωση της εσωτερικής αγοράς, την ενδυνάμωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής επεμβαίνοντας σε μεγάλα προγράμματα υποδομής, όπως πρωτοβουλίες σχετικές με μικρομεσαίες επιχειρήσεις, και σε

3 Μούσης Ν.Σ. (2005), *Η Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, οικονομία, πολιτική*, Παπαζήσης

άλλους Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς, κέντρα παρακολούθησης και Ευρωπαϊκά γραφεία που καλύπτουν πολλούς τομείς δραστηριοτήτων⁴:

1. *Ευρωπαϊκός Οργανισμός Αξιολόγησης Φαρμάκων*
2. *Ευρωπαϊός Οργανισμός Περιβάλλοντος*
3. *Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για την Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας*
4. *Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης*
5. *Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για την Εκπαίδευση*
6. *Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας*
7. *Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στη Εργασία*
8. *Γραφείο Εναρμόνισης της Εσωτερικής Αγοράς*
9. *Κέντρο Ερευνών*
10. *Κέντρο Παρακολούθησης Αγροτικής Ανάπτυξης*
11. *Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Οπτικοαουστικού Τομέα*
12. *Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Πολιτικής Οικογένειας*
13. *Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Απασχόλησης*
14. *Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των Φαινομένων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας*
15. *Ευρωπαϊκό Κέντρο των Γλωσσών των Μειονοτήτων*
16. *Κοινοτικό Γραφείο Φυτικών Ποικιλιών*

⁴ Europa.(2008), *Δραστηριότητες Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Ανάκτηση στις 22-4-2-2010 από http://europa.eu/agencies/index_el.htm

17. *Europol Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία*

18. *Ευρωπαϊκό Κέντρο Μεταφράσεων των Οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*

19. *Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Αναδόμησης*

Έχοντας η Ευρωπαϊκή Ένωση καθορίσει ευρύτερα τη λειτουργία της ήταν έτοιμη να προχωρήσει στο επόμενο βήμα, που ήταν η νομισματική ενοποίηση, αυτή αποτελούσε το επόμενο «άλμα», το οποίο θα την ισχυροποιούσε οικονομικά. Το έναυσμα για ένα κοινό νόμισμα ήταν κυρίως οι ακόλουθες δράσεις:

1. Με τη χρήση του κοινού νομίσματος θα μπορούσε ν' ανταγωνιστεί το δολάριο.
2. Με τη χρήση κοινού νομίσματος οι κάτοικοι των χωρών της Ευρωζώνης θα ήταν δυνατόν να ταξιδεύουν σε άλλες χώρες πιο εύκολα
3. Μέσα από το Ευρώ οι άνθρωποι θα μπορούσαν εύκολα να συγκρίνουν τις τιμές σε διάφορα προϊόντα με ευκολία επιλογής του φθηνότερου.

Στην επόμενη ενότητα θα μελετηθεί η πορεία προς τη νομισματική ενοποίηση.

Η νομισματική πολιτική προέβλεπε :

1. Επίτευξη ενιαίου νομισματικού χώρου, δηλαδή κοινοί κανόνες στις τράπεζες, χρηματαγορές και ασφάλειες.
2. Ένταξη όλων των κοινοτικών νομισμάτων στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών.
3. Διατύπωση γενικών κατευθύνσεων στην Επιτροπή Διοικητών Κεντρικών Τραπεζών.

Το πρώτο στάδιο χαρακτηρίζεται από την άρση των εμποδίων στις συναλλαγές, την ομογενοποίηση των αγορών και την επίτευξη νομισματικής σταθερότητας χωρίς τη δημιουργία

νέων κοινοτικών θεσμών. Παράλληλα επιχειρήθηκε σταδιακή κατάργηση επί μέρους εθνικών κανόνων και οι εθνικές κυβερνήσεις ανέλαβαν δέσμευση να πειθαρχούν στους μακροοικονομικούς στόχους που αποφασίζονται από μηχανισμό εποπτείας

β. Το δεύτερο Στάδιο (1 Ιανουαρίου 1994 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1998): Κατά το δεύτερο στάδιο θεμελιώνονται βασικοί θεσμοί της ΟΝΕ και διαμορφώνονται οι τελικοί προσανατολισμοί. Το στάδιο αυτό θεωρείται το κρισιμότερο και έτσι έχουμε την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Στον οικονομικό τομέα, το κύριο βάρος της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου αφορά τους κάτωθι τομείς⁵:

1. Της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς και του ανταγωνισμού.
2. Της διαρθρωτικής και περιφερειακής πολιτικής.
3. Της μακροοικονομικής πολιτικής. Εδώ έχουμε τη δημιουργία μηχανισμών που παρακολουθούν την απόδοση μεγεθών και παρεμβαίνουν για τυχόν αποκλίσεις. Παράλληλα καθιερώνονται στόχοι για τον έλεγχο δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Η ίδρυση λοιπόν του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος την 1η Ιανουαρίου 1994 σηματοδότησε την έναρξη του Δεύτερου Σταδίου της ΟΝΕ και, κατά συνέπεια, τη διάλυση της Επιτροπής των Διοικητών.

Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα αποτέλεσε ένα μεταβατικό στάδιο, το οποίο αντανάκλούσε επίσης την κατάσταση της νομισματικής ολοκλήρωσης στο εσωτερικό της

⁵ Ιωακειμίδης, Α.(2005), *Ευρωπαϊκό σύνταγμα και ευρωπαϊκή ενοποίηση Συμβολή στην κατανόηση και ερμηνεία της συνταγματικής συνθήκης*, Θεμέλιο

Κοινότητας.

Τα δύο κύρια καθήκοντα του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος ήταν⁶:

1. *Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών και ο συντονισμός της νομισματικής πολιτικής, και*
2. *Η εκτέλεση των απαραίτητων προπαρασκευαστικών εργασιών για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, για την άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής και για τη δημιουργία του ενιαίου νομίσματος στο Τρίτο Στάδιο.*

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 1995, θεώρησε σκόπιμο να ονοματίσει τη νέα νομισματική μονάδα «ευρώ». Η μονάδα αυτή θα εισερχόταν κατά την έναρξη του Τρίτου Σταδίου. Η Ε.Ε σχεδίασε ένα πρόγραμμα μετάβασης στο ευρώ. Το πρόγραμμα αυτό βασίστηκε σε αναλυτικές προτάσεις που εκπόνησε το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα.

γ. Το Τρίτο Στάδιο (1 Ιανουαρίου 1999): Στο τρίτο στάδιο επιδιώχτηκε αμετάκλητος καθορισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών ειδικότερα την 1η Ιανουαρίου 1999 άρχισε το τρίτο και τελικό στάδιο της ΟΝΕ με τον αμετάκλητο καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων των 11 κρατών μελών που συμμετείχαν αρχικά στη Νομισματική Ένωση και με την άσκηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής υπό την ευθύνη της ΕΚΤ⁷.

6 Ferry J.M.,(2006), *Το ζήτημα του ευρωπαϊκού κράτους*, Παπαζήσης

7Europa.,(2008), Νομισματική Ένωση, Ανάκτηση στις 26-4-2010 από http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/125014_el.htm

1.2 Κανόνας χρυσού

Ο Κανόνας (1870-1914) αποτελούσε σταθερό καθεστώς συναλλαγματικών ισοτιμιών. Κάθε κράτος έβαζε μια σταθερή τιμή χρυσού σε όρους του νομίσματος της, στην οποία ήταν έτοιμη να αγοράσει ή να πουλήσει. Όσον με τις εισαγωγές και τις εξαγωγές χρυσού, αυτές μπορούσαν να διεξάγονται ελεύθερα από μια χώρα σε μια άλλη. Αυτό συνέβαλε στην ολοκλήρωση των αγορών των αγαθών και του κεφαλαίου. Ακόμα οι κεντρικές τράπεζες είχαν την υποχρέωση να καλύψουν την έκδοση χαρτονομισμάτων σε αποθέματα χρυσού όπου ευθύνη της κεντρικής τράπεζας ήταν η διατήρηση της ισοτιμίας του νομίσματος σε χρυσό.

1.3 Η περίοδος μετά τον β παγκόσμιο πόλεμο

Έπειτα από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, υπό Αμερικανική κατοχή και η Γερμανία κατασκεύασε ένα "Ομοσπονδιακό κράτος", στα πρότυπα των ΗΠΑ, που χωρίζονταν σε κρατίδια και μία ομοσπονδιακή τράπεζα αλλά FED, την Bundesbank η οποία δημιούργησε τα δικά της τοπικά διοικητικά "παρατηρητήρια", τα 9 Landern αλλά Reserve Banks. Δεδομένης της αναταραχής στην Ευρώπη και την οικονομική καταστροφή που έφερε ο πόλεμος η Ευρωπαϊκή ενοποίηση φάνταζε εκείνη τη περίοδο μια μοναδική λύση σε σχέση με την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού οικονομικού συστήματος και ανάπτυξη ενός αντίπαλου οικονομικού δέους προς την Αμερική και τη τότε Σοβιετική Ένωση.

1.4. Η Συνθήκη της Λισσαβόνας και ο πολιτικός χαρακτήρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε διεθνές επίπεδο

"Στις 13 Δεκεμβρίου 2007 υπογράφηκε στη Λισσαβόνα η «*Συνθήκη της Λισσαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*». Το κείμενο της Συνθήκης συμπληρώνεται με 37 πρωτόκολλα, 43 δηλώσεις σχετικά με τις διατάξεις των συνθηκών, 7 δηλώσεις σχετικές με τα πρωτόκολλα οι οποίες προσαρτώνται στις συνθήκες και 15 δηλώσεις των κρατών μελών"⁸⁹.

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας απονέμει στην Ευρωπαϊκή Ένωση για πρώτη φορά νομική προσωπικότητα με το άρθρο 47 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ένωση αντικαθιστά και διαδέχεται την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Αυτή η ρύθμιση θα δώσει τέλος στη σύγχυση που επικρατεί στον διεθνή τομέα, από τη στιγμή που η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ενώ καλύπτει μέρος των δραστηριοτήτων της Ένωσης είναι η μόνη που διαθέτει νομική προσωπικότητα¹⁰. Η Ένωση θα μπορεί στο εξής να συνομολογεί αυτόνομα νομικώς δεσμευτικές Συνθήκες, να προσχωρεί σε Διεθνείς Οργανισμούς και να προσφεύγει στα διεθνή δικαστήρια¹¹.

Αυτή η συγχώνευση σε μια ενιαία οντότητα συνοδεύεται από την κατάργηση της δομής των τριών πυλώνων, δηλαδή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (πρώτος πυλώνας), της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (δεύτερος πυλώνας) και τις Διατάξεις για την αστυνομική και δικαστική συνεργασία (τρίτος πυλώνας), οι οποίοι συγχωνεύονται στο

8 Ιωακειμίδης, Π.Κ.(2010) *Η Συνθήκη της Λισσαβόνας. Παρουσίαση Ανάλυση, Αξιολόγηση*, β έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα, Θεμέλιο

9 Ιωακειμίδης Π.Κ.,(2008), *Η Συνθήκη της Λισσαβόνας*, Θεμέλιο, σελ. 31-51

10 Corbett R και Inigo de Vigo.,(2008), *από συλλογικό τόμο ΥΠΕΞ για τη Συνθήκη της Λισσαβόνας* 2008, σελ160

11 Ιωακειμίδης Π.Κ.,(2008), *Η Συνθήκη της Λισσαβόνας*, Θεμέλιο, σελ. 31-51

ενιαίο σώμα της Ένωσης, με ενιαίο θεσμικό πλαίσιο, αν και με ειδικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων κυρίως στον τομέα της ΚΕΠΠΑ¹².

Με την Μεταρρυθμιστική Συνθήκη οριοθετείτε με σαφήνεια η κατανομή των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών-μελών, δηλαδή κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση με τις Συνθήκες ανήκει στα κράτη-μέλη. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας (principles of subsidiarity and proportionality)¹³.

Όσον αφορά την διεύρυνση, το ενδιαφερόμενο για ένταξη κράτος θα πρέπει να σέβεται τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να δεσμεύεται ότι θα τις προωθήσει, «λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια επιλεξιμότητας που συμφωνεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο». Η Συνθήκη της Λισσαβόνας βάζει για πρώτη φορά κανόνες όσον αφορά το δικαίωμα αποχώρησης των κρατών-μελών από την Ευρωπαϊκή Ένωση και ξεκαθαρίζει την αναγκαία διαδικασία για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο. Το κράτος που επιθυμεί να αποχωρήσει θα πρέπει να το κοινοποιήσει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Αυτό με την σειρά του αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία έπειτα από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η σχετική διαδικασία ολοκληρώνεται με τη σύναψη συμφωνίας αποχώρησης¹⁴. Οι Συνθήκες ;ΟΡΟΥ στηρίζεται η Ένωση συνιστούν κατά κάποιον τρόπο το "σύνταγμά" της.

12 Ιωακειμίδης Π.Κ.,(2008), Η Συνθήκη της Λισσαβόνας, Θεμέλιο, σελ. 31-51

13 Duff, A. (2008), True Guide to the Treaty of Lisbon, Alliance of Liberals and Democrats for Europe, Βρυξέλλες

14 Ανδρικοπούλου, Ε., και Κανκαλάς, Γρ. (2000), *Ο νέος ευρωπαϊκός χώρος. Η διεύρυνση και η γεωγραφία της ευρωπαϊκής ανάπτυξης*, Αθήνα, Θεμέλιο

1.5.Η Ευρωπαϊκή ένωση γίνεται δημοκρατικότερη ενισχύεται σε πολιτικό επίπεδο στο διεθνές περιβάλλον

Με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας θωρακίζεται περισσότερο η δημοκρατική αρχή. Ενώ μέχρι σήμερα τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν αποτελούσαν τμήμα των Συνθηκών της Ευρώπης, με το άρθρο 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση αυτό αλλάζει¹⁵.

Ο Χάρτης έχει δεσμευτική νομική ισχύ και κύρος ισάξιο με αυτό των Συνθηκών. Λόγω της νομικής δεσμευτικότητας του Χάρτη μπορούν πλέον οι πολίτες να καταφύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, όποτε θεωρούν ότι μια ευρωπαϊκή πράξη νομικού χαρακτήρα θίγει τα θεμελιώδη δικαιώματά τους. Ακόμα η Συνθήκη προβλέπει τη δυνατότητα προσχώρησης της Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών¹⁶.

Με το άρθρο 11, παράγραφο 4 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση εισάγεται μια σημαντική καινοτομία: καθιερώνεται η πρωτοβουλία των Ευρωπαίων πολιτών για τη διεξαγωγή λαϊκού δημοψηφίσματος εφόσον συγκεντρωθούν ένα εκατομμύριο υπογραφές από έναν αρκετά μεγάλο αριθμό κρατών-μελών και ζητήσουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση να προβεί σε κατάθεση πρότασης νόμου. Με τον τρόπο αυτό για πρώτη φορά εισάγεται ένα στοιχείο άμεσης δημοκρατίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο¹⁷.

Η θωράκιση της δημοκρατίας εκδηλώνεται ακόμα με την αναβάθμιση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Το Ευρωπαϊκό

15 European Commission, “Enlargement Strategy and Main Challenges 2012 – 2013”, COM(2012) 600 final, Brussels, 10.10.2012

16 Ιωακείμης Π.Κ. (2007), Η θέση της Ελλάδας στο Διεθνές Ευρωπαϊκό και Περιφερειακό Σύστημα, Αθήνα: Θεμέλιο

17 Ιωακείμης Π.Κ.(2001), *Το Μέλλον της Ευρώπης*. Η Προοπτική της Ευρωπαϊκής ομοσπονδίας και η Ελλάδα, Αθήνα, Ι. Σιδέρης

Κοινοβούλιο καθίσταται συν-νομοθέτης με το Συμβούλιο στη συνήθη νομοθετική διαδικασία. Παράλληλα με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενισχύονται επίσης και τα εθνικά κοινοβούλια.

Σύμφωνα με το άρθρο 12 της Συνθήκης διευρύνονται οι αρμοδιότητες συμμετοχής και ελέγχου των εθνικών κοινοβουλίων στην καλή λειτουργία της Ένωσης. Τα εθνικά κοινοβούλια ενημερώνονται από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα νομοθετικά σχέδια της Ένωσης και μεριμνούν ώστε να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας και της αναλογικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁸.

Με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας αποσαφηνίζονται οι αξίες και οι στόχοι της Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα η Συνθήκη ορίζει ότι: *«Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη-μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών»*¹⁹.

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας εμπεριέχει σημαντικό αριθμό μεταρρυθμίσεων και καλύτερες αναφορικά με τις ισχύουσες Συνθήκες. Βέβαια, πρόκειται για συμβιβασμό, που σύμφωνα με το Κοινοβούλιο εγκαταλείπει, κάποια στοιχεία που κατοχυρώνονταν στο Σύνταγμα, ενώ μεταθέτει την έναρξη εφαρμογής άλλων δεδομένων ορίζοντας ειδικά μέτρα που έχουν στόχο να πραγματοποιήσουν τα αιτήματα κάποιων κρατών μελών. Αυτό ήταν το πολιτικό τίμημα που έπρεπε να καταβληθεί

18 Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Διεύρυνση: http://ec.europa.eu/enlargement/index_el.htm

19 Ιωακειμίδης Π.Κ. (2007), Η θέση της Ελλάδας στο Διεθνές Ευρωπαϊκό και Περιφερειακό Σύστημα, Αθήνα: Θεμέλιο

προκειμένου να υπάρχει έξοδος από τη κρίση στην οποία είχε βυθίσει την Ένωση το «όχι» στο γαλλικό και στο ολλανδικό δημοψήφισμα .²⁰

²⁰ Ιωακειμίδης Π.Κ. (2007), Η θέση της Ελλάδας στο Διεθνές Ευρωπαϊκό και Περιφερειακό Σύστημα, Αθήνα: Θεμέλιο

Κεφάλαιο 2^ο Ευρώπη και Κεντρικές τράπεζες

2.1 Ένωση της Ευρώπης και κοινοί στόχοι

Προκειμένου να μπορέσει να φτάσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στο σημείο να δημιουργήσει την οικονομική και Νομισματική Ένωση καθώς επίσης και το Ευρωπαϊκό σύστημα Κεντρικών τραπεζών πέρασαν αρκετά χρόνια αλλά και πολλά διαφορετικά στάδια, μέχρι να επιτευχθεί αυτή με επιτυχία.

Τα θεμέλια της ιστορίας της νομισματικής ενοποίησης θέτονται τον Ιανουάριο του 1058 όταν τέθηκε επίσημα σε ισχύ η Συνθήκη της Ρώμης. Με βάση αυτή τη συνθήκη ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα ενώ με τη δεύτερη συνθήκη ιδρύεται η ΕΥΓΑΤΟΜ²¹. Οι συνθήκες αυτές αποτέλεσαν τη βάση της σημερινής διάθεσης των ευρωπαϊκών κρατών να συνδεθούν με κάποιο επίσημο τρόπο σε επίπεδο νομισματικής πολιτικής. Το επόμενο σημαίνον ιστορικό σημείο ήταν το 1989 όταν δηλαδή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισήγαγε την έννοια της οικονομικής και Νομισματικής ένωσης ως το τέλος του αιώνα. Ξεκινώντας ένα χρόνο πριν το 1988 είχε ήδη τεθεί υπό τη προεδρία του Jacques Delors, ο στόχος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

Η Νομισματική ένωση αναπτύχθηκε μέσα από τρία στάδια. Κατά το πρώτο στάδιο δόθηκε βαρύτητα στη διευθέτηση της εσωτερικής αγοράς με τη μείωση των ανισοτήτων, στο δεύτερο στάδιο υπήρξε ένα μεταβατικό στάδιο πριν από το τελικό και τέλος στο τρίτο έγινε ο καθορισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών²². Το πρώτο στάδιο ξεκίνησε το 1990, κατά το οποίο τέθηκαν οι βάσεις για τα επόμενα στάδια ενώ αναθεωρήθηκε η συνθήκη της Ρώμης και ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική

²¹ European Central Bank, 2004, “The monetary policy of the ECB”,

²² Hamori S., and Hamori N.(2009), Introduction of the Euro and the Monetary Policy of the European Central Bank, World Scientific Publishing Co.

κοινότητα²³.

Οι διαπραγματεύσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση κατέληξαν σε συμφωνία το Δεκέμβριο του 1991 όπου και υπογράφηκε η συνθήκη του Μάαστριχτ. Κατά το τρίτο στάδιο όπου ξεκίνησε το 1999, συμφωνήθηκε η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος.

Αργότερα και μέχρι και σήμερα τα κράτη μέλη εντάσσονται σιγά, σιγά στο ενιαίο νόμισμα ακολουθώντας τη νομισματική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁴.

Σε σχέση με τη μετάβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το στάδιο της νομισματικής ενοποίησης στο επόμενο στάδιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, δεδομένης και της παρούσας οικονομικής κρίσης αποδείχθηκε ότι το κοινό νόμισμα παρουσιάζει πολλές αδυναμίες.

Συγκεκριμένα οι αναντιστοιχίες στο εσωτερικό της Ευρωζώνης και η αστάθεια στο χρηματοοικονομικό περιβάλλον, επηρέασαν και επηρεάζουν σε πολλά επίπεδα τις τιμές, τις υπηρεσίες, τις επενδύσεις κ.λ.π, κάνοντας δύσκολη την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δεδομένου ότι κάποιες χώρες λόγω των παραπάνω, φοβούνται τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα για να μη πληγούν από τις αρνητικές επιπτώσεις που ελλοχεύει η συγκεκριμένη δράση²⁵. Σύμφωνα με τον Calomiri(2010), το Ευρώ έχει βοηθήσει δυσανάλογα τις χώρες της βόρειας ζώνης, με αποτέλεσμα να μην αποτελεί σήμερα ένα πραγματικό κοινό νόμισμα αλλά μάλλον ένα σύστημα διεύρυνσης της προυπάρχουσας άνισης διάρθρωσης της Ευρώπης²⁶.

²³ Guldager, P. (1996), “ Convergence of the EU Member States towards the EMU requirements, 1986 to 1993”, *European Journal of Political Economy*, Vol.13 (1997), pp. 247-259

²⁴ European Central Bank, 2004, “The monetary policy of the ECB”,

²⁵ Plosser, C. I. (2010), *Credibile Commitments and Monetary Policy After the Crisis*, pp 1-8

²⁶ Calomiris, C. W. (2010) , *The political lessons of Depression-era banking reform*, pp285-317

2.1.1 Συμβατικά εργαλεία νομισματικής πολιτικής

Η ΕΚΤ και η Fed εφάρμοσαν καθ' όλη τη διάρκεια του 2009 πολλά έκτακτα μέτρα τα οποία είχαν ανακοινώσει από το 2007 εστιάζοντας κυρίως σε νέα μη συμβατικά εργαλεία άσκησης νομισματικής πολιτικής, όπως ήταν η εντυπωσιακή επέκταση του ενεργητικού τους που ήταν ένα από τα βασικά της εργαλεία.

Στη παρούσα ενότητα θα παρατεθούν τα νέα συμβατικά εργαλεία νομισματικής πολιτικής που ανέπτυξαν οι δυο φορείς προκειμένου να αντιμετωπίσουν τη παρούσα οικονομική κρίση. Τα εργαλεία αυτά είναι η κάθετη μείωση του βασικού επιτοκίου, η παροχή άφθονης ρευστότητας και η μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση τα οποία σε συνδυασμό με την επέκταση του ενεργητικού επέφεραν τη μείωση των βραχυχρόνιων επιτοκίων στη χρηματαγορά και τη αποκλιμάκωση της διαφοράς μεταξύ των επιτοκίων της αγοράς χρήματος για αγορές με ή χωρίς ουσιαστικές εξασφαλίσεις²⁷.

Επιπρόσθετα οι μειώσεις που επιτεύχθηκαν διαχύθηκαν ικανοποιητικά στα επιτόκια δανεισμού στην πραγματική οικονομία με το βραχυπρόθεσμο ονομαστικό επιτόκιο για δάνεια προς μεγάλους μη χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Οι δυο οργανισμοί δεν πέτυχαν να επέμβουν στη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας προκειμένου να αντισταθμίσουν τη μείωση της πίστωσης των τραπεζών. Η ΕΚΤ έκανε γενικά περιορισμένες προσπάθειες ενώ στη περίπτωση της Fed διαπιστώθηκαν αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα των κινήσεων της.

Θετική επίδραση για τη Fed είχε η εφαρμογή του

²⁷ European Central Bank (2009), *The implementation of Monetary Policy since August 2007*

προγράμματος αγοράς χρεογράφων τιτλοποιημένων ενυπόθηκων δανείων που συντελέσαν στη μείωση των επιτοκίων. Παρόμοια θετική επίδραση είχε η πιστωτική διευκόλυνση TALF στα spread των χρεογράφων που προέρχονται από τιτλοποιήσεις καταναλωτικών δανείων²⁸. Τα νέα συμβατικά εργαλεία των τραπεζών έπαιξαν σημαίνον ρόλο στην αντιμετώπιση της κρίσης πάντοτε σε συνδυασμό με τα διάφορα δημοσιονομικά κυβερνητικά πακέτα στήριξης.

2.1.2 Βασικά χαρακτηριστικά και διαφορές στην εξέλιξη της εποπτικής νομοθεσίας στην ΗΠΑ

Στη παρούσα ενότητα θα οριστούν οι βασικές διαφορές στην εξέλιξη της εποπτικής νομοθεσίας στην ΗΠΑ, από το Glass-Steagall στο Gramm-Leach-Bliley και τέλος στην πρόσφατη αναμόρφωση μέσω του Dodd-Frank Act. Συγκεκριμένα η νομοθεσία Glass-Steagall αποτελεί το τραπεζικό νόμο του 1933 της κυβέρνησης του Franklin Delano Roosevelt²⁹.

Ο συγκεκριμένος νόμος αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της βαθιάς οικονομικής κρίσης που βίωνε εκείνη την εποχή η Αμερικανική οικονομία. Οι συντάκτες του νομοσχεδίου ήταν ο γερουσιαστής Carter Glass (Virginia) και ο βουλευτής Henry Steagall (Alabama). Ο συγκεκριμένος νόμος της κυβέρνησης Roosevelt εμπειρείχε ρυθμίσει του τραπεζικού συστήματος εστιασμένες στο να μειώσουν την ασύστολη κερδοσκοπία που οδήγησε εκείνη τη χρονιά στη πτώση των μετοχών του δείκτη Dow Jones στο 90% της αξίας αλλά και στη πτώχευση δέκα

28 Bernanke B.S.(2009), *The crisis and the policy response*, 13 January 2009

29 Barth, James R.; Brumbaugh, R. Dan, Jr. & Wilcox, James A. (2000), "Policy Watch: The Repeal of Glass-Steagall and the Advent of Broad Banking", *Journal of Economic Perspectives*, Vol.14, No.2, pp.191-204

χιλιάδων τραπεζών³⁰.

Η συγκεκριμένη νομοθεσία είχε ως στόχο της να αντιμετωπίσει τη πτώχευση των τραπεζών και να αποτρέψει παρόμοια φαινόμενα στο μέλλον για την Αμερικανική οικονομία. Ο νόμος ήρθε να αλλάξει τα δεδομένα της *laissez-faire* οικονομίας που ίσχυε εκείνη τη περίοδο, στην οποία δεν υπήρχε καθόλου κρατικός παρεμβατισμός ενώ υπήρχε και παντελής έλλειψη θεσμών, πράγμα που οδήγησε την οικονομία στη δίνη της πτώχευσης συμπαρασύροντας το σύνολο της Αμερικανικής οικονομίας και ειδικά τις τραπεζικές καταθέσεις των πολιτών³¹.

Με βάση λοιπόν τη νομοθεσία Glass-Steagall, καθιερώθηκε ο πλήρης διαχωρισμός των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε δυο τομείς: α) των εμπορικών τραπεζών και β) των επενδυτικών τραπεζών. Το πνεύμα της συγκεκριμένης νομοθεσίας εστίασε πέρα από το περιορισμό της χρηματιστηριακής κερδοσκοπίας, στο να απαγορεύσει στις τράπεζες μέσα από τη διαδικασία της χρήσης της εσωτερικής πληροφόρησης να κερδοσκοπούν σε κινητές αξίες με τα κεφάλαια τα οποία της ανήκαν, αλλά και με τα κεφάλαια τα οποία τους εμπιστεύονταν οι πολίτες. Συγχρόνως ήταν επιτρεπτό για τις εμπορικές τράπεζες να δέχονται καταθέσεις και να εκδίδουν δάνεια, αλλά από την άλλη τους απαγορευόταν να γίνονται ανάδοχοι έκδοσης μετοχών στο χρηματιστήριο αλλά και να συναλλάσσονται μετοχές με τα δικά τους κεφάλαια³².

Οι επενδυτικές τράπεζες, από την άλλη είχαν το περιθώριο να αντλήσουν κεφάλαια μέσω του χρηματιστηρίου και των

30 Burns, Arthur F. (1988), *The Ongoing Revolution in American Banking*, Washington, D.C.: American Enterprise Institute

31 Calomiris, Charles W. (2000), *U.S. Bank Deregulation in Historical Perspective*, New York: Cambridge University Press

32 Kroszner, R. S., and Rajan, Raghuram G. (1994), "Is the Glass-Steagall Act Justified? A Study of the U.S. Experience with Universal Banking Before 1933", *American Economic Review*, Vol. 84, No.4, pp. 810-832

αγορών ομολόγων, αλλά δεν είχαν το δικαίωμα να δέχονται καταθέσεις και να εκδίδουν εμπορικά δάνεια. Το προνοητικό αυτό νομοσχέδιο τραπεζικής μεταρρύθμισης το οποίο υπήρξε ο προπομπός του προγράμματος των πρώτων ημερών της κυβέρνησης Roosevelt, ήρθε πολλά χρόνια μετά ο Bill Clinton να τον καταργήσει και να υπογράψει το νομοσχέδιο Gramm-Leach-Bliley³³.

Η νομοθετική αυτή πράξη ονομαζόμενη ως «Εκσυγχρονισμός των Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών» αποτέλεσε τη βάση της κατάργησης του κρατικού παρεμβατισμού στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Με αυτό τον τρόπο καταργήθηκε de facto η νομοθεσία Glass-Steagall, ένας νόμος που είχε επιφέρει την οικονομική σταθερότητα όχι μόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο³⁴. Ο νέος νόμος νομιμοποίησε τα ολιγοπώλια μέσα από τη δυνατότητα που έδωσε για συγχωνεύσεις και εξαγορές.

Οι συνέπειες του ήταν αρνητικές δίνοντας και πάλι τη δυνατότητα στις τράπεζες να κερδοσκοπούν εις βάρος των πολιτών και της αγοράς³⁵. Ο νόμος αυτό οδήγησε το τραπεζικό σύστημα και πάλι σε μια βαθιά κρίση η οποία είναι ακόμα σε εξέλιξη και επηρέασε το σύνολο της Αμερικανικής οικονομίας και στη συνέχεια επεκτάθηκε σε παγκόσμια κλίμακα³⁶. Η κρίση οδήγησε πριν 3 χρόνια την Αμερικανική κυβέρνηση και προκειμένου να μειώσει και πάλι την «ασύδοτη» λειτουργία του

³³ Bliley, G.L.(2012) *Financial Services Modernization Act*, Available in 15-4-2014 from http://www.ffiec.gov/exam/InfoBase/documents/02-con-g-l-b_summary_of_provisions-010416.pdf

³⁴ Bureau of Consumer Protection.(2012) Gramm-Leach-Bliley Act Available in 14-4-2014 from <http://www.business.ftc.gov/privacy-and-security/gramm-leach-bliley-act>

³⁵ Krugman, P.(2005) “The Three Card Maestro”, *New York Times*, February 18

³⁶ Grant, J.K.(2010) What Financial Services Industry puts together Let No Person put Asunder: How the Gramm-Leach-Billey Act Contributed to th 2008-2009 American Capital Market Crises, *Albany Law Review*

τραπεζικού συστήματος στη ψήφιση του νόμου Dodd-Frank ο οποίος εστίασε στη μεταρρύθμιση της Wall Street αλλά και στη προστασία των καταναλωτών.

Μετά τη ψήφιση του η Επιτροπή Προθεσμιακών συναλλαγών βασικών εμπορευμάτων και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατάφεραν να ολοκληρώσουν τους περισσότερους κανόνες εφαρμογής που πρέπει να εκπονηθούν με βάση το νόμο Dodd-Frank³⁷. Οι ΗΠΑ μέσα από το συγκεκριμένο νόμο επανέφεραν τον έλεγχο και ενίσχυσαν τον τραπεζικό παρεμβατισμό προκειμένου να επαναφέρουν το τραπεζικό σύστημα σε ισορροπία αλλά και γενικότερα να ισχυροποιήσουν την Αμερικανική οικονομία. Ο νέος νόμος εξαιρεί τις ανταλλαγές αντισυμβαλλομένου ο οποίος μπορεί να είναι μια Ομοσπονδιακή Κεντρική Τράπεζα, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση ή μια ομοσπονδιακή υπηρεσία, η οποία υποστηρίζεται πλέον εξολοκλήρου από τη πίστη και πίστωση των Ηνωμένων Πολιτειών³⁸.

Ο νέος νόμος ενίσχυσε τη ρύθμιση και την εποπτεία των μεγάλων τραπεζικών ιδρυμάτων. Επέκτεινε τη ρύθμιση του τραπεζικού τομέα σε μη τραπεζικές εταιρίες. Ο συγκεκριμένος νόμος έγειρε μεγάλες αντιθέσεις σε σχέση με τη δυναμική του αλλά και το κατά πόσο από τη μια τελικά μπορεί να εμποδίσει μια μελλοντική κρίση και από την άλλη σε σχέση με το αν περιόρισε περισσότερο από ότι έπρεπε τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων³⁹.

³⁷ Amadeo, K.(2012) Summary of Dodd-Frank Wall Street Reform Act Available in 15-4-2014 from <http://useconomy.about.com/od/criticalissues/p/Dodd-Frank-Wall-Street-Reform-Act.htm>

³⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή.(2013), Η διεθνής μεταχείριση των κεντρικών τραπεζών και δημόσιων φορέων που διαχειρίζονται δημόσιος χρέος όσον αφορά τις συναλλαγές εξωχρηματιστηριακών παραγώγων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

³⁹ Bair, S. (2011). “We Must Resolve to End Too Big to Fail.” Remarks, “Conference on Bank Structure and Competition.” Federal Reserve Bank of Chicago, May 5

Σύμφωνα με την Bair(2011) το Κογκρέσο έχασε την ευκαιρία να διαλύσει τις μεγάλες χρεοκοπημένες χρηματοοικονομικές εταιρίες κατά τη περίοδο της κρίσης, επιλέγοντας να αφήσει την FDIC και την FED μέσα από τον ορθολογισμό της οργανωτικής τους δομής να αντιμετωπίσουν τις μελλοντικές απειλές για τα τραπεζικά ιδρύματα και να μειώσουν τις όποιες μελλοντικές απειλές. Αυτή η κίνηση η οποία στηρίχτηκε μέσα από τον νόμο Dodd-Frank Act δεν μπορεί να αποτελέσει τη βασική λύση και εγείρει ερωτήματα για το αν θα μπορέσουν η FDIC και την FED, να διαχειριστούν αποτελεσματικά αυτή τη νέα αρμοδιότητα. Ο συγκεκριμένος νόμος κάνει ελάχιστα πράγματα για να περιορίσει την ανάπτυξη μεγάλων τραπεζικών οργανισμών⁴⁰.

Το μέγεθος του 10% για τις υποχρεώσεις δεν είναι ικανό να μειώσει το μέγεθος καμίας μεγάλης χρηματοοικονομικής εταιρίας ούτε θα τους μειώσει τη δυνατότητα να εκμεταλλευτούν στο μέλλον τη δεσπίζουσα θέση τους και να επεκταθούν επιβαρύνοντας την Αμερικανική οικονομία και να οδηγήσουν και πάλι την οικονομία σε κρίση⁴¹. Ο νόμος αυξάνει την εξουσία των παρόντων οργανισμών και του προσωπικού τους και η επιτυχία που θα έχει εξαρτάται από την απόδοση τους⁴². Από την άλλη υπάρχει η άποψη ότι ο νόμος περιορίζει τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, μειώνει την ανταγωνιστικότητα τους και επηρεάζει τη δυναμική της Αμερικανικής οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο⁴³.

Με βάση τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι ο νόμος

⁴⁰ Bair, S. (2011). "We Must Resolve to End Too Big to Fail." Remarks, "Conference on Bank Structure and Competition." Federal Reserve Bank of Chicago, May 5

⁴¹ Bair, S. (2011). "We Must Resolve to End Too Big to Fail." Remarks, "Conference on Bank Structure and Competition." Federal Reserve Bank of Chicago, May 5

⁴² Bair, S. (2011). "We Must Resolve to End Too Big to Fail." Remarks, "Conference on Bank Structure and Competition." Federal Reserve Bank of Chicago, May 5

⁴³ St. Germain, F (1984). In Inquiry into Continental Illinois Corp. and Continental Illinois National Bank , September 18: 1

Glass-Steagall κράτησε επί χρόνια σε ισορροπία την Αμερικανική οικονομία, μην αφήνοντας να αναπτύσσονται κερδοσκοπικές δράσεις. Στη συνέχεια ο νέος νόμος Gramm-Leach-Bliley έδωσε το περιθώριο για μια απελευθερωμένη οικονομία, στην οποία οι τράπεζες λειτουργούσαν ανεξέλεγκτα με αποτέλεσμα να οδηγηθεί η Αμερικανική οικονομία αρχικά και αργότερα η παγκόσμια οικονομία σε μια βαθιά οικονομική κρίση η οποία ουσιαστικά κατάστρεψε στην αγορά. Με βάση λοιπόν την συγκεκριμένη κατάσταση ήταν απαραίτητη ανάπτυξη ενός νέου νομικού πλαισίου, ενός πλαισίου που θα άλλαζε τη κατάσταση. Ο νόμος Dodd-Frank Act ανέπτυξε και πάλι το κρατικό παρεμβατισμό, δημιούργησε όμως μια πιο ασφαλή κατάσταση από αυτή που ίσχυε επί του προηγούμενου νόμου.

Είναι σίγουρα αποδεκτό ότι η κρατική στήριξη για της μεγάλες τράπεζες που βρίσκονται σε στάδιο κατάρρευσης έχει αρνητικές συνέπειες. Όμως οι διάφορες προσπάθειες που έχουν γίνει το κράτος να μην επεμβαίνει έχει τα αντίθετα αποτελέσματα οδηγώντας σε αδιέξοδο και τελικά στη χρεοκοπία του τραπεζικού συστήματος.

Βάσει αυτής της κατάστασης είναι απαραίτητη η εμπλοκή του κράτους ακόμα αν και αυτό περιορίζει σε κάποιο βαθμό την ελευθερία της λειτουργίας της αγοράς. Το πρόβλημα είναι ότι ο νόμος Dodd-Frank Act δεν κάνει τελικά αυτό δεν λειτουργεί σαν το νόμο Gramm-Leach-Bliley, αφού έχει την αντίληψη ότι οι τράπεζες είναι πολύ μεγάλες για να καταρρεύσουν, η προσέγγιση του είναι λανθασμένη, αφήνει άθικτο ουσιαστικά το ζήτημα των τραπεζικών διασώσεων και των άλλων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων. Με βάση αυτό και επειδή πολλά θα εξαρτηθούν από το πώς οι ρυθμιστικές αρχές θα ασκήσουν την διακριτική τους ευχέρεια γύρω από τις διασώσεις, η επιτυχία του νόμου προβλέπεται να είναι προβληματική.

2.2 Χρηματοπιστωτικό σύστημα και οι χρηματοπιστωτικές αγορές

Στην **χρηματαγορά** διαπραγματεύονται χρηματοπιστωτικοί τίτλοι μικρής διάρκειας, με μεγάλη ρευστότητα και εμπορευσιμότητα, και μικρό κίνδυνο αθέτησης πληρωμών (διότι κυρίως εκδίδονται από δημόσιους φορείς και επιχειρήσεις υψηλής φερεγγυότητας). Τέτοιοι τίτλοι, αρκετοί εκ των οποίων μπορούν να θεωρηθούν ως υποκατάστατα του χρήματος, είναι οι ακόλουθοι

- Έντοκα Γραμμάτια Δημοσίου
- Ομόλογα Δημοσίου διάρκειας μέχρι ενός έτους
- Πιστοποιητικά Καταθέσεων (τα οποία εκδίδονται από τις εμπορικές τράπεζες και αφορούν κυρίως μεγάλα ποσά)
- Βραχυπρόθεσμα Ομόλογα Εταιριών (Commercial Paper) (τα οποία εκδίδονται από ιδιωτικές επιχειρήσεις συνήθως με μόνη εγγύηση την οικονομική επιφάνεια και φερεγγυότητα του εκδότη).
- Τραπεζική Συναλλαγματική (Banker's Acceptances)
- Repos

Τα κεφάλαια που αντλούνται από την χρηματαγορά συνήθως χρησιμοποιούνται για την κάλυψη του κεφαλαίου κίνησης. Στην χρηματαγορά οι επιχειρήσεις και οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί έχουν την ικανότητα να αντλήσουν τα απαραίτητα κεφάλαια κίνησης για να καλύψουν αντίστοιχα ταμειακά ελλείμματα ή να τοποθετήσουν τυχόν πλεονάσματα που

έχουν κερδίζοντας τόκο⁴⁴.

Η χρηματαγορά διακρίνεται: σε οργανωμένη, δηλαδή στις επιχειρήσεις οι οποίες είναι οργανωμένες για τον σκοπό αυτό όπως οι τράπεζες και τα ταμειυτήρια, και στην μη οργανωμένη που περιλαμβάνει όλες τις συναλλαγές που γίνονται ανάμεσα στις επιχειρήσεων τους προμηθευτές και τους πιστωτές της.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η χρηματαγορά και τα προϊόντα που την αποτελούν είναι ευρέως διαδεδομένα για όλα τα πλεονεκτήματα που διαθέτει και για αυτό επιλέγεται από επενδυτές, που μπορεί να χρειαστούν τα κεφάλαια τους άμεσα είτε απλώς δεν θέλουν να πάρουν μακροπρόθεσμες επενδυτικές αποφάσεις⁴⁵.

2.3 Ευρωπαϊκή Κεντρική τράπεζα και ο ρόλος της

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι αρμόδια για τη νομισματική πολιτική του Ευρώ, δηλαδή για το ενιαίο νόμισμα των κρατών-μελών. Το κεφάλαιό της ανήκει στις κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών της Ένωσης τα οποία μετέχουν στην Ευρωζώνη. Το μερίδιο κάθε κεντρικής εθνικής τράπεζας είναι αμεταβίβαστο και αναπαλλοτριωτο.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα μειώνει το επιτόκιο του ευρώ στη διάρκεια στήριξης των τραπεζικών συστημάτων των χωρών-μελών. Όμως οι τράπεζες συνεχίζουν να δανείζουν με υψηλά επιτόκια τους δανειολήπτες για να υποστηρίξουν τα έσοδά

⁴⁴ Γκρισιάν Α.,(2008), Η οικονομική Κρίση είναι η σοβαρότερη από το 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, Ανάκτηση στις 12-4-2014 από <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=883151>

⁴⁵ Στεργίου Ε.,(2009), Οικονομική κρίση: Πώς φτάσαμε ως εδώ, Ανάκτηση στις 13-4-2014 από http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_kathbreak_1_16/11/2008_256281; Ελευθεροτυπία.,(2009), Διευρύνεται η Οικονομική Κρίση, Ανάκτηση στις 15-4-2014 από <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=42148>

τους και να καλύψουν τις ζημιές που έχουν από επισφαλή δάνεια.

Βεβαίως αυτή η πρακτική θίγει το σύνολο της οικονομίας και δεν εξυπηρετεί τους σκοπούς για τους οποίους η κεντρική τράπεζα χαμηλώνει το ποσοστό των επιτοκίων, δηλαδή τη διευκόλυνση της χρηματοδότησης της οικονομίας

2.4 Καθήκοντα και αρμοδιότητες της ΕΚΤ

Ο κύριος ρόλος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και η ασφάλεια της αξίας του ευρώ. Στόχος της τράπεζας είναι να εκτελεί αποτελεσματικά όλα της τα καθήκοντα και να επιδιώκει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα όσον αφορά την διαφάνεια, την αποδοτικότητα και την ακεραιότητα⁴⁶.

Εκτός των παραπάνω ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας έχει να κάνει με

- Τον προσδιορισμό και την πραγματοποίηση την νομισματικής πολιτικής μέσα στην ευρωζώνη
- Τον καθορισμό του ξένου συναλλάγματος
- Την προαγωγή των συστημάτων πληρωμής
- Την συλλογή των απαραίτητων στατιστικών στοιχείων από τις οικονομικές αρμόδιες αρχές και από τα πιστωτικά ιδρύματα
- Την προαγωγή και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και των τραπεζικών αρχών. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική

⁴⁶ Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2003, «Η αποστολή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας» 2003

Τράπεζα και τις Κεντρικές Τράπεζες της κάθε χώρας – μέλος. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Κεντρικές τράπεζες των χωρών που δεν ανήκουν στην Ευρωζώνη ανήκουν στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών

Βέβαια ο βασικός ρόλος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι να προσπαθεί να διατηρεί σταθερές τις τιμές στην ευρωζώνη γιαυτό και ο ρόλος της αυτός βασίζεται σε δύο βασικούς πυλώνες. Οι πυλώνες αυτοί είναι:

1. Ο πρώτος πυλώνας δίνει ιδιαίτερη σημασία στον ρόλο του χρήματος, αναγνωρίζοντας την σταθερή σχέση ανάμεσα στο χρήμα και στις τιμές στην ευρωζώνη
2. Ο δεύτερος πυλώνας έχει να κάνει με την ανάλυση του χρήματος και με μια αναλυτική παρουσίαση των μηνομισματικών δεικτών.

Και οι δύο αυτοί πυλώνες αποσκοπούν στην σταθερότητα των τιμών. Ο συνδυασμός τους εξασφαλίζει ότι οι οικονομικές εξελίξεις είναι αντικείμενο προσεκτικής και σχολαστικής παρακολούθησης. Η αναλυτική αυτή εξέταση δίνει την δυνατότητα στην Κεντρική τράπεζα να προσαρμόζει τα επιτόκια στο επίπεδο εκείνο που διατηρείται καλύτερα η σταθερότητα των τιμών. Με αυτόν λοιπόν τον τρόπο διασφαλίζεται η αγοραστική δύναμη του ευρώ και η αξία του.

Η σταθερότητα των τιμών έχει οριστεί ως η ετήσια αύξηση του δείκτη τιμών του καταναλωτή με ρυθμό χαμηλότερο του 2%⁴⁷. Ο στόχος της σταθερότητας των τιμών αναφέρεται σε όλα τα επίπεδα των τιμών σε μια οικονομία και στόχος είναι η αποφυγή του υπερπληθωρισμού ή του υποπληθωρισμού. Υπάρχουν πολλοί που υποστηρίζουν ότι η σταθερότητα των τιμών είναι σημαντική και μπορεί να οδηγήσει σε οικονομική

⁴⁷ www.ecb.int

ανάπτυξη.

Καταρχήν με τις σταθερές τιμές σε μια αγορά, οι άνθρωποι έχουν την δυνατότητα να αναγνωρίζουν τυχόν αλλαγές στις τιμές. Συνεπώς όλες οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές μπορούν να είναι πλήρως ενημερωμένοι και να προβαίνουν σε καταναλωτικές και επενδυτικές αποφάσεις. Αυτό, συνεπώς, επιτρέπει στην αγορά να εντοπίσει πιο αποδοτικές πηγές χρήματος. Βοηθώντας την αγορά να εντοπίσει αυτές τις πηγές αυξάνεται η ευημερία της χώρας και η παραγωγική προοπτική αυτής.

Άλλος λόγος που δείχνει την σπουδαιότητα της σταθερότητας των τιμών είναι η συμπεριφορά των πιστωτών οι οποίοι μέσω της πλήρους ενημέρωσης μπορούν να είναι σίγουροι ότι οι τιμές θα παραμείνουν σταθερές και στο μέλλον.

Συνεπώς μειώνουν το ρίσκο που τυχόν θα αντιμετώπιζαν αν δεν είχαν γνώση των αλλαγών της αγοράς. Αυτή η μείωση του ρίσκου οδηγεί αυτόματα σε αποδοτική λειτουργία της αγοράς κεφαλαίου και γιαυτό αυξάνει τα κίνητρα για επενδύσεις.

Τρίτον η σταθερότητα των τιμών μειώνει την πιθανότητα που έχουν οι καταναλωτές και επιχειρήσεις να μετακινηθούν από τους παραγωγικούς κλάδους προκειμένου να αντιμετωπίσουν τον αυξημένο πληθωρισμό που θα υπήρχε χωρίς την σταθερότητα των τιμών. Για παράδειγμα σε ένα περιβάλλον με υψηλό πληθωρισμό υπάρχει κίνητρο για συγκέντρωση αποθεμάτων αφού με αυτό τον τρόπο διατηρείται η αξία τους. Όμως η συγκέντρωση αποθεμάτων δεν είναι μια αποδοτική επενδυτική απόφαση και περιορίζει την οικονομική ανάπτυξη.

Τέταρτον οι φόροι μπορεί να δημιουργήσουν παράλογα κίνητρα με αποτέλεσμα να επηρεαστεί η οικονομική αποδοτικότητα. Αυτά τα παράλογα κίνητρα συνήθως παρουσιάζονται σε περιόδους υπερπληθωρισμού. Συνεπώς η σταθερότητα των τιμών μπορεί να περιορίσει το πραγματικό

κόστος το οποίο εμπεριέχεται μέσα στον υπερπληθωρισμό.

Άλλος λόγος είναι ότι ο πληθωρισμός λειτουργεί σαν ένα είδος φορολογίας σε θέματα αποταμίευσης χρημάτων. Αυτό λοιπόν περιορίζει την ζήτηση για χρήματα και συνεπάγεται υψηλό κόστος συναλλαγής.

Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω της σταθερότητας των τιμών περιορίζεται η λανθασμένη αναδιανομή του πλούτου και των εισοδημάτων που προκύπτει από ένα πληθωριστικό περιβάλλον όπου οι τιμές αλλάζουν απροσδόκητα. Γενικότερα τα φτωχότερα στρώματα της κοινωνίας υποφέρουν περισσότερο από με τον υψηλό πληθωρισμό αφού περιορίζονται οι δραστηριότητες τους. Σε ένα περιβάλλον με σταθερές τιμές, βελτιώνεται η αναδιανομή του εισοδήματος και αποφεύγεται η κοινωνική αστάθεια.

Με βάση όλα τα παραπάνω παρατηρούμε ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σωστά αποσκοπεί στην σταθερότητα των τιμών αφού με αυτό τον τρόπο συμβάλλει στην επίτευξη των οικονομικών στόχων μιας χώρας, σε υψηλότερο επίπεδο ζωής, σε υψηλότερη οικονομική δραστηριότητα και σε οικονομική ανάπτυξη. Αυτό μπορεί να αποδειχθεί μέσα από πολλά παραδείγματα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία μέσω του χαμηλού πληθωρισμού και της σταθερότητας των τιμών κατάφεραν να αναπτυχθούν γρήγορα και να ευημερήσουν⁴⁸.

2.5. Η Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα βασίζεται στο γερμανικό μοντέλο των γερμανικών τραπεζών Bundesbank και Landesbanken. Η Ε.Κ.Τ διευθύνεται από ένα συμβούλιο που έχει

⁴⁸ European Central Bank, 2004, “The monetary policy of the ECB”,

επικεφαλή τον πρόεδρο της τράπεζας. Το συμβούλιο το απαρτίζουν εκπρόσωποι των κεντρικών τραπεζών των χωρών-μελών. Το πρωτόκολλο της συνθήκης του Μάαστριχτ αποτελεί εκτός των άλλων και το νομικό θεμέλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής τράπεζας αλλά και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών⁴⁹.

Ο βασικός ρόλος της ΕΚΤ, είναι η διατήρηση της σταθερότητας σε σχέση με το ενιαίο νόμισμα της Ευρώπης το ευρώ. Η ΕΚΤ εστιάζει στη διατήρηση της αγοραστικής του δύναμης αλλά και στη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών στα πλαίσια της Ευρωζώνης.

Η ιδέα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι ποιο πρόσφατη σε σχέση με την ευρύτερη ιδέα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης⁵⁰.

Αργότερα το 1958 οι έξι χώρες που αναφέραμε παραπάνω προέβησαν στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Μέσα από τη συνθήκη του Μάαστριχτ το 1993 προχώρησαν στη σύσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 1973 είχαμε τη προσχώρηση της Δανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας, ενώ η Ελλάδα εισχώρησε στην Ε.Ε το 1981. Το 1986 είχαμε τη προσάρτηση της Πορτογαλίας και της Ισπανίας, ενώ η διερεύνηση συνεχίστηκε το 1995 με την είσοδο της Αυστρίας, Φιλανδίας και Σουηδίας. "Το 2004 στην Ε.Ε εισήχθησαν η Τσεχία, η Εσθονία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Μάλτα η Πολωνία, η Σλοβενία και η Σλοβακία. Τέλος το 2007 είχαμε την είσοδο των νεότερων μελών της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας"⁵¹.

⁴⁹ ΕΚΤ.,(2010), Το Ευρωπαϊκό Σύστημα των Κεντρικών Τραπεζών, Ανάκτηση στις 10-3-2010 από http://www.ecb.eu/pub/pdf/other/escb_el_webel.pdf

⁵⁰ Σπύρου Σ.,(2000), Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Νομική Βιβλιοθήκη.

⁵¹ Αγραπίδης- Γκορτσου Β.,(2006), Η Ευρωπαϊκή Κεντρική τράπεζα στο θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Σάκκουλας

Στη ζώνη του Ευρώ άρα στον έλεγχο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας δε συμμετέχουν όλες οι χώρες της Ευρώπης. Συγκεκριμένα από τη στιγμή που υιοθετήθηκε το Ευρώ το 1999 έχουν προσαρτηθεί 16 χώρες, αυτό είναι αποτέλεσμα είτε της έλλειψης από τη πλευρά των χωρών, των κατάλληλων προϋποθέσεων για να εισέλθουν στο Ευρώ, είτε από δική τους άρνηση, όπως είναι η περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Δανίας.

Η διαφορά μεταξύ των χωρών που δεν έχουν υιοθετήσει το Ευρώ σε σχέση με το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία, είναι ότι θεωρούνται μέλη με παρέκκλιση. Ουσιαστικά οι τράπεζες τους και γενικά οι οικονομίες τους ελέγχονται ανά δυο έτη ή κατόπιν δικής τους παρότρυνσης από την ΕΚΤ, προκειμένου να διαπιστωθεί αν έχουν καταφέρει να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους άρα να ενταχθούν και στο Ευρώ. Από την άλλη το ΗΒ και η Δανία έχουν καταφέρει να εξασφαλίσουν ρήτρες εξαίρεσης. Συγκεκριμένα μέσα από αυτές έχουν το δικαίωμα να διατηρούν το νόμισμα τους, να μην ελέγχονται, να μη μπουν ποτέ αν το θελήσουν στη νομισματική συνένωση. Από την άλλη μπορούν αν το αποφασίσουν να εισέλθουν όποτε αυτές το επιλέξουν στο κοινό νόμισμα⁵².

Από τη στιγμή που υιοθετήθηκε το Ευρώ η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι υπεύθυνη για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής και για τον έλεγχο της μεγαλύτερης οικονομίας στον κόσμο μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ουσιαστικά μετά το 1999 όλες οι κεντρικές τράπεζες των εισερχομένων χωρών στη ζώνη του Ευρώ, ουσιαστικά μεταβίβασαν την ευθύνη για την άσκηση της Νομισματικής πολιτικής στην ΕΚΤ.

⁵² Γεωργακόπουλος Α και Λεωνίδας Ν.,(2001), Τραπεζική Νομοθεσία, Νομική Βιβλιοθήκη

2.6. Ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών

Το Εθνικό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών όπως αναφέραμε και στην ενότητα 2.1, αποτελείται από τις Εθνικές κεντρικές τράπεζες όλων των κρατών μελών είτε έχουν υιοθετήσει είτε όχι το Ευρώ. Ο βασικός όμως έλεγχος από την ΕΚΤ γίνεται στις χώρες που έχουν ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό νόμισμα και αποτελούν θεματοφύλακες της πορείας του και της βιωσιμότητας του. Σκοπός του ΕΣΚΤ είναι⁵³:

1. *Η χάραξη και εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής της «ζώνης ευρώ».*
2. *Η διενέργεια πράξεων συναλλάγματος.*
3. *Η κατοχή και διαχείριση των επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων των κρατών μελών της «ζώνης ευρώ».*
4. *Η προώθηση της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών.*

Οι νομισματικές λειτουργίες και πράξεις που διασφαλίζονται από το ΕΣΚΤ περιλαμβάνουν ειδικότερα⁵⁴:

1. Το άνοιγμα λογαριασμών στην ΕΚΤ και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες.
2. Τις πράξεις «open market» και τις πιστωτικές πράξεις.
3. Την επιβολή στους πιστωτικούς οργανισμούς που είναι εγκατεστημένοι στα κράτη μέλη σχηματισμού υποχρεωτικών αποθεματικών.
4. Τις πράξεις με τους δημόσιους οργανισμούς.

⁵³ ΕΚΤ.,(2010), Αρμοδιότητες του ΕΣΚΤ, Ανάκτηση στις 15-3-2010 από http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/o10001_el.htm

⁵⁴ ΕΚΤ.,(2010), Αρμοδιότητες του ΕΣΚΤ, Ανάκτηση στις 15-3-2010 από http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/o10001_el.htm

5. Την έκδοση κανονισμών για την αποτελεσματικότητα και τη σταθερότητα των συστημάτων πληρωμών και αντιστάθμισης.
6. Τις σχέσεις με τις κεντρικές τράπεζες και τους πιστωτικούς οργανισμούς τρίτων χωρών και τους διεθνείς οργανισμούς.

Η αποστολή της ΕΚΤ σε σχέση με τη λειτουργία του ΕΣΚΤ και του ελέγχου του εστιάζεται στα ακόλουθα:

1. Έκδοση χαρτονομισμάτων και κερμάτων.
2. Συνεργασία σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο.
3. Σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η εποπτεία στον τραπεζικό τομέα..
4. Χρηματοδοτικές και γενικές διατάξεις ⁵⁵:

Ακόμα η ΕΚΤ μπορεί να εκδίδει κανονισμούς τους οποίους είναι υποχρεωμένα όλα τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν. Ακόμα η ΕΚΤ μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις που είναι υποχρεωμένες οι ΕΚΤ να εφαρμόζουν. Τέλος μπορεί να εκδώσει συστάσεις και γνώμες (νομικά μη δεσμευτικές).

Η πλήρως καταβεβλημένη συμμετοχή των ΕθνΚΤ της ζώνης του ευρώ σήμερα ανέρχεται σε 4.020.445.721,56 ευρώ και αναλύεται ως εξής:

Πίνακας 1- ΕθνΚΤ ζώνης ευρώ (από 1ης Ιανουαρίου 2009)

ΕθνΚΤ	Κλείδα κατανομής %	Καταβεβλημένο κεφάλαιο (€)
-------	-----------------------	-------------------------------

⁵⁵ ΕΚΤ.,(2010), Αρμοδιότητες του ΕΣΚΤ, Ανάκτηση στις 15-3-2010 από http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/o10001_el.htm

Πίνακας 1- ΕθνΚΤ ζώνης ευρώ (από 1ης Ιανουαρίου 2009)

ΕθνΚΤ	Κλείδα κατανομής %	Καταβεβλημένο κεφάλαιο (€)
Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique	2,4256	139.730.384,68
Deutsche Bundesbank	18,9373	1.090.912.027,43
Central Bank and Financial Services Authority of Ireland	1,1107	63.983.566,24
Τράπεζα της Ελλάδος	1,9649	113.191.059,06
Banco de España	8,3040	478.364.575,51
Banque de France	14,2212	819.233.899,48
Banca d'Italia	12,4966	719.885.688,14
Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου	0,1369	7.886.333,14
Banque centrale du Luxembourg	0,1747	10.063.859,75
Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank Malta	0,0632	3.640.732,32
De Nederlandsche Bank	3,9882	229.746.339,12

Πίνακας 1- ΕθνΚΤ ζώνης ευρώ (από 1ης Ιανουαρίου 2009)

ΕθνΚΤ	Κλείδα κατανομής %	Καταβεβλημένο κεφάλαιο (€)
Oesterreichische National Bank	1,9417	111.854.587,70
Banco de Portugal	1,7504	100.834.459,65
Banka Slovenije	0,3288	18.941.025,10
Národná banka Slovenska	0,6934	39.944.363,76
Suomen Pankki - Finlands Bank	1,2539	72.232.820,48
Σύνολο	69,7915	4.020.445.721,56

Η κατανομή των καθαρών κερδών και ζημιών της ΕΚΤ μεταξύ των ΕθνΚΤ της ζώνης του ευρώ πραγματοποιείται σύμφωνα με τα όσα ορίζει το άρθρο 33 του Καταστατικού.

Τα καθαρά κέρδη της ΕΚΤ ορίζονται με την ακόλουθη σειρά:

Πίνακας 2-ΕθνΚΤ εκτός ζώνης ευρώ (από 1ης Ιανουαρίου 2009)		
ΕθνΚΤ	Κλείδα κατανομής %	Καταβεβλημένο κεφάλαιο (€)
Εθνική Τράπεζα της Βουλγαρίας	0,8686	3.502.591,87
Česká národní banka	1,4472	5.835.771,31

Danmarks Nationalbank	1,4835	5.982.149,49
Eesti Pank	0,1790	721.809,75
Latvijas Banka	0,2837	1.144.007,96
Lietuvos bankas	0,4256	1.716.213,56
Magyar Nemzeti Bank	1,3856	5.587.371,98
Narodowy Bank Polski	4,8954	19.740.488,44
Banca Națională a României	2,4645	9.937.989,49
Sveriges Riksbank	2,2582	9.106.093,68
Bank of England	14,5172	58.539.980,14
Σύνολο	30,2085	121.814.467,67

2.7. Η κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ.

Η Κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ, ιδρύθηκε το 1913. Ουσιαστικά από τη χρονιά ίδρυσης της, αντιμετωπίζει μια ουσιαστική πολιτική αντίφαση. Η αντίφαση αυτή εστιάζεται από τη μια στην ευθύνη πρόληψης που έχει η τράπεζα για την αποφυγή του τραπεζικής και οικονομικής ύφεσης της χώρας και από την άλλη στην ανούσια προστασία δημοφιλών και απαξιωμένων επαγγελματιών, τα οποία επιλέγει να στηρίξει χωρίς

όμως αυτά να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα για την Αμερικανική οικονομία⁵⁶.

Η Fed για πολλά χρόνια και ειδικά τη περίοδο της κρίσης διοχέτευε κεφάλαια στην αγορά, στηρίζοντας εταιρείες με οικονομικό πρόβλημα και κολοσσούς οι οποίοι οδηγούνταν στην οικονομική καταστροφή. Οι κολοσσοί αυτοί όπως ήταν η AIG, στηρίχτηκαν επί πολλά συναπτά έτη από τη Fed, μια και η τελευταία θεωρούσε ότι η κατάρρευση της AIG, θα έπαιρνε μαζί της και άλλες μικρές και μεσαίες εταιρείες διαφόρων κλάδων. Μέσα στα χρόνια οι δράσεις της Fed αποδείχτηκαν λανθασμένες.

Το συγκεκριμένο όργανο παρότι δέχεται συνεχής ελέγχους και από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και από το ίδιο το Κογκρέσο ειδικά σε σχέση με τη πολιτική που έχει προς τις εμπορικές τράπεζες. Η τράπεζα δεν ελέγχεται μόνο σε δύο τομείς, διατηρώντας την ανεξαρτησία της σε ότι αφορά τη χάραξη νομισματοπιστωτικής πολιτικής και στις σχέσεις της με ομολόγους της, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα⁵⁷. Ο συνεχής έλεγχος περιορίζει τη Fed μειώνοντας τη πιθανότητα του λάθους.

Τα τελευταία χρόνια η τράπεζα προέβη σε δράσεις, οι οποίες δεν ελέγχθηκαν στο βαθμό που έπρεπε μ' αποτέλεσμα να είναι λανθασμένες και να επηρεάσουν και το εσωτερικό τραπεζικό σύστημα, αλλά και τις σχέσεις της με την ΕΚΤ, οι οποίες ούτως άλλως όπως προαναφέραμε δεν ελέγχονταν από την Αμερικανική Κυβέρνηση. Πολλοί πιστεύουν ότι έστω και ο μερικός έλεγχος που έγινε βοήθησε σε μεγάλο βαθμό ώστε να αποφευχθούν περεταίρω προβλήματα στην οικονομία της χώρας, προβλήματα τα οποία θα αναφέρονταν στην περεταίρω χρηματοδότηση των δημόσιων ελλειμμάτων ή στη στήριξη

⁵⁶ Σπύρου Σ.,(2009), Η Κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ, Ανάκτηση στις 20-3-2010 από http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economyagor_1_28/11/2009_381125

⁵⁷ Σπύρου Σ.,(2009), Η Κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ, Ανάκτηση στις 20-3-2010 από http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economyagor_1_28/11/2009_381125

προβληματικών αγορών. Σήμερα οι σχέσεις της Fed με την ΕΚΤ έχουν επηρεαστεί αρνητικά από την οικονομική κρίση. Η ΕΚΤ έχει επηρεαστεί αρνητικά ενώ και μέσα στις ΗΠΑ, τα θεσμοθετημένα όργανα θεωρούν ότι η Fed έχει δράσει λανθασμένα και θα πρέπει να περιοριστεί η δράση της, προκειμένου να μη προβεί σε περεταίρω λάθη.

Ο περιορισμένος έλεγχος από τη πλευρά της Fed των εμπορικών τραπεζών και η αλόγιστη δανειοδότηση αυτών προς επισφαλείς πελάτες, οδήγησε την οικονομία σε καταστροφή. Συγκεκριμένα οι τράπεζες έβγαζαν κέρδη όταν έδιναν δάνεια.⁵⁸

Οι τράπεζες μέσω των στελεχών τους συγκέντρωναν όλα αυτά τα επικίνδυνα, τα κακά δάνεια και τα ονόμαζε «ασφαλές ομόλογο». Έτσι η τράπεζα έπαιρνε από την αγορά τα χρήματα που είχε δανείσει στους κακοπληρωτές

2.8. Η επίδραση του τραπεζικού συστήματος στις ΗΠΑ στις ευρωπαϊκές κεντρικές τράπεζες

Η κρίση ξεκίνησε από την κακή λειτουργία της κεντρικής Αμερικανικής τράπεζας, η οποία δεν έλεγχε τις εμπορικές τις τράπεζες, μ' αποτέλεσμα να λειτουργούν αλόγιστα, χωρίς συγκεκριμένη στρατηγική στοχεύοντας μόνο στο να βγάλουν περισσότερα κέρδη. Συγκεκριμένα υποεκτίμησαν τους κινδύνους που ανελάμβαναν επενδύοντας τα χρήματα των καταθετών⁵⁹.

Το πρόβλημα όπως προαναφέραμε ξεκινά από τις ΗΠΑ αλλά και την Αγγλία. Συγκεκριμένα οι τράπεζες δάνειζαν για την αγορά σπιτιού ως και 120% της αξίας του.⁶⁰

⁵⁸ McKinsey.,(2008)Economic and hiring outlook, third quarter 2008, McKinsey Quarterly, pp.1-7

⁵⁹ Πέτσας Σ.,(2009), Παγκόσμια οικονομική κρίση: Οι αιτίες και η αντιμετώπισή της, Ανάκτηση στις 2-5-2009 από <http://blogs.eliamep.gr/petsas/pagkosmia-ikonomiki-krisi-i-eties-ke-i-antimetopisi-tis-2/>

⁶⁰ Σπύρου Σ.,(2009),Οικονομική Κρίση του 1929, Ανάκτηση στις 3-5-2009 από <http://indy.gr/library/i-oikonomik-krisi-toy-1929>, Από το τεύχος Νο 4, Ιούνιος 2000, σελ. 120-124

Όταν οι αξίες των ακινήτων άρχισαν να πέφτουν, άρχισαν να επηρεάζονται και τα κακά δάνεια. Όταν είχαν πρόβλημα τα δάνεια, επηρεάστηκαν και τα «ασφαλή ομόλογα», αυτά που σήμερα τα λέμε «τοξικά», και επηρέασαν το Ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα και δυστυχώς όλους τους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας.⁶¹

Τα μεγάλα στελέχη των επενδυτικών τραπεζών που εισέπραξαν κολοσσιαία μόνους προκαλώντας τη φούσκα η οποία οδήγησε στην κρίση. Ωφελούνται επίσης αυτοί που έχουν τεράστιες αποταμιεύσεις σε μετρητά και οι οποίοι μπορούν να αγοράσουν τώρα φθηνότερα ακίνητα, επιχειρήσεις, μετοχές κ.τ.λ.⁶² Με βάση τα παραπάνω κατανοούμε ότι η λανθασμένη στρατηγική που ακολούθησε η Fed, δημιούργησε τεράστιο πρόβλημα στην ΕΚΤ και ευρύτερα στις τράπεζες των μεγάλων Ευρωπαϊκών Κρατών.

2.9. Η σχέση της fed με την ekt ειδικά τη περίοδο κρίσης.

Το χαμηλό επιτόκιο της FED του 1% δημιούργησε πιστωτικό πρόβλημα. Μετά την 11^η Σεπτεμβρίου η ΗΠΑ, δημιούργησε μια τεχνική ανάπτυξη που έφτασε στο 5,25%, αυτή η βιαστική κίνηση επηρέασε τους δανειζόμενους αλλά και τους δανειστές, οι οποίοι έδιναν υψηλά δάνεια χωρίς εγγυήσεις, τα οποία έμεναν απλήρωτα και όπως είδαμε παραπάνω επηρέαζαν τη τιμή των ακινήτων.

Η FED με βάση τη διαφαινόμενη κρίση προχώρησε στη μείωση των επιτοκίων στο 2%. Η δράση αυτή επηρέασε τους επενδυτές Η αμερικανική οικονομία δεν αντέδρασε στις πτώσεις

⁶¹ Γκριστιάν Α.,(2008), Η οικονομική Κρίση είναι η σοβαρότερη από το 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, Ανάκτηση στις 2-5-2009 από <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=883151>

⁶² Ελευθεροτυπία.,(2009), Διευρύνετε η Οικονομική Κρίση, Ανάκτηση στις 5-5-2009 από <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=42148>

του επιτοκίου αλλά ούτε και η βραχυχρόνια κινούμενη χρηματαγορά. Η αγορά αντιμετώπισε νέα προβλήματα, προβλήματα πληθωρισμού, πτώση του δολαρίου, αύξηση της τιμής του πετρελαίου.

Αμοιρη ευθυνών αυτής της τραγικής κατάστασης δεν ήταν η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Με την απόφασή της να αυξήσει το επιτόκιο στο 4,25%, δραματοποίησε αναμφισβήτητα την κατάσταση. Αν με αυτή την κίνηση της ανέκοψε την άνοδο του πληθωρισμού, επιβάλλοντας σιδηρά πιστωτική πειθαρχία.

Κεφάλαιο 3^ο Οι κρίσεις και οι Κεντρικές τράπεζες

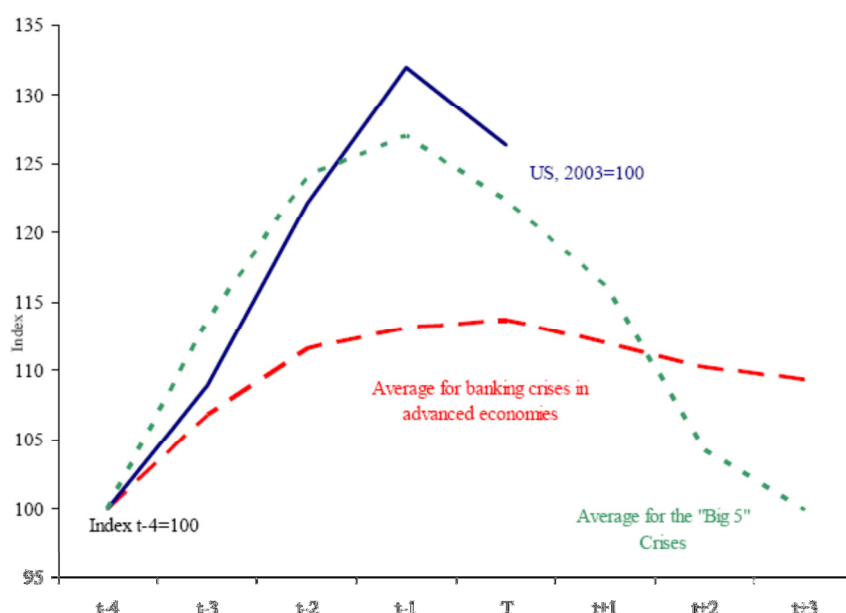
3.1 Λόγοι που προκάλεσαν τη κρίση

Την περίοδο της Μεγάλης Ύφεσης εφαρμόστηκε το δόγμα ότι η παρέμβαση της Fed για τη διάσωση των τραπεζών που είχαν σοβαρό πρόβλημα δεν ήταν επιθυμητή καθώς θα τις ενθάρρυνε τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς να αναλαμβάνουν υπερβολικούς κινδύνους (το επιχείρημα του ηθικού κινδύνου).

Η νομισματική πολιτική της εποχής, χειρότερη τις οικονομικές συνθήκες, καθώς η Ομοσπονδιακή Τράπεζα συνέχιζε

να αυξάνει τα επιτόκια ώστε να διατηρεί την εμπιστοσύνη προς το δολάριο. Όμως ούτε και η δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης των ΗΠΑ βοήθησε καθώς αυξήθηκαν οι φόροι για την κάλυψη του ελλείμματος στα έσοδα του κράτους από τη φορολογία λόγω της μειωμένης οικονομικής δραστηριότητας.

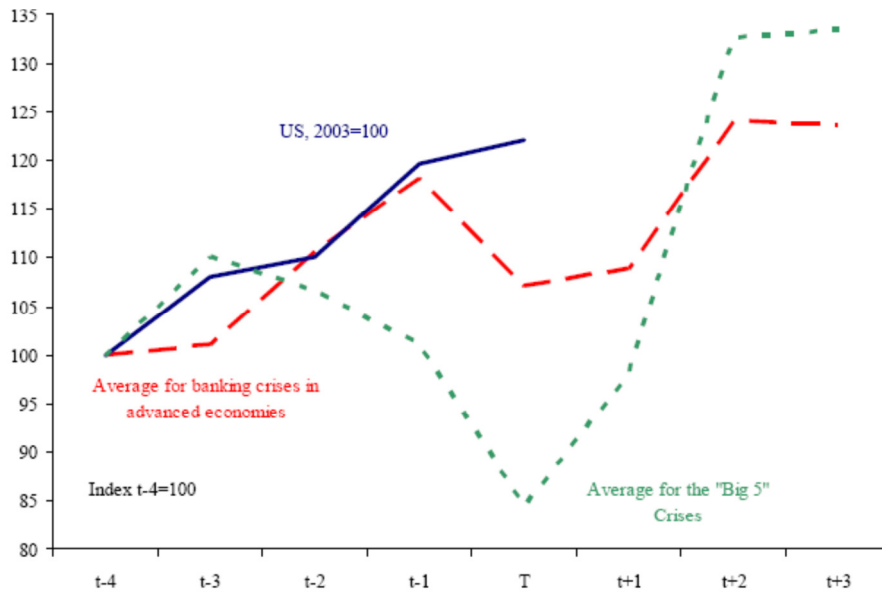
Αναφορικά με τις τιμές των ακινήτων φάνηκε μια σημαντική άνοδος των τιμών πριν την εκδήλωση της κρίσης, κατά την χρονική στιγμή T, με την Αμερική ωστόσο να ξεπερνά κατά πολύ τις υπόλοιπες περιπτώσεις.

Σχήμα 3-1: Ο Δείκτης Τιμών των Ακινήτων

Πηγή: Reinhart και Rogoff (2008), Banking Crises, Harvard Business Review

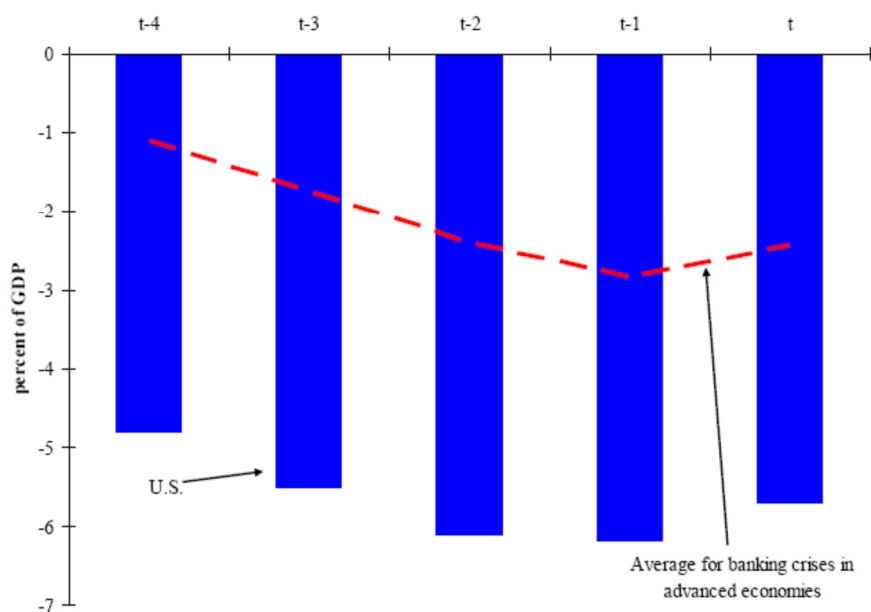
Είναι γεγονός ότι όσο αυξάνονται οι τιμές των μετοχών και επομένων και των ακινήτων είναι γεγονός που αποτελεί προάγγελο της επερχόμενης κρίσης. Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζονται οι κρίσεις πριν από την εκδήλωση της κρίσης (Σχήμα 3-2).

Σχήμα 3-2: Η Πραγματική Αξία των Μετοχών

Πηγή: Reinhart και Rogoff (2008), Banking Crises, Harvard Business Review

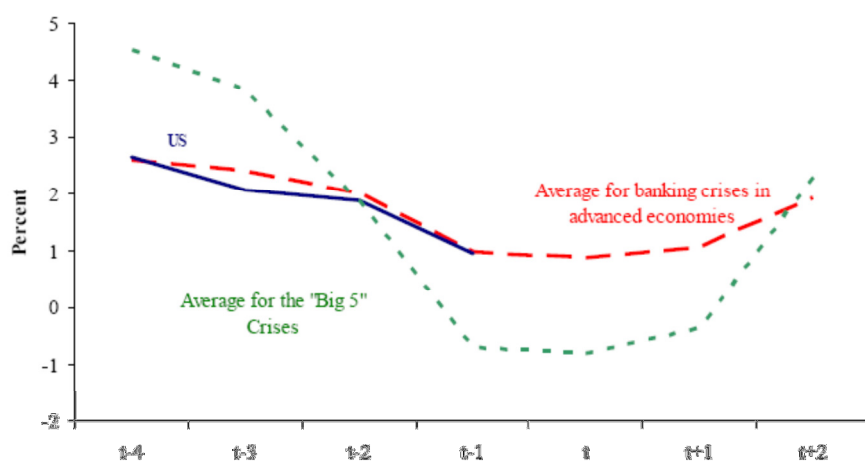
Η πορεία του ελλείμματος στο ισοζύγιο συναλλαγών στην Αμερική ήταν δυσχερέστερη σε σύγκριση με την πορεία του αντίστοιχου ελλείμματος σε χώρες, που επλήγησαν από κάποια τραπεζική κρίση (Σχήμα 3-3).

Σχήμα 3-3: Το Έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Πηγή: Reinhart και Rogoff (2008), Banking Crises, Harvard Business Review

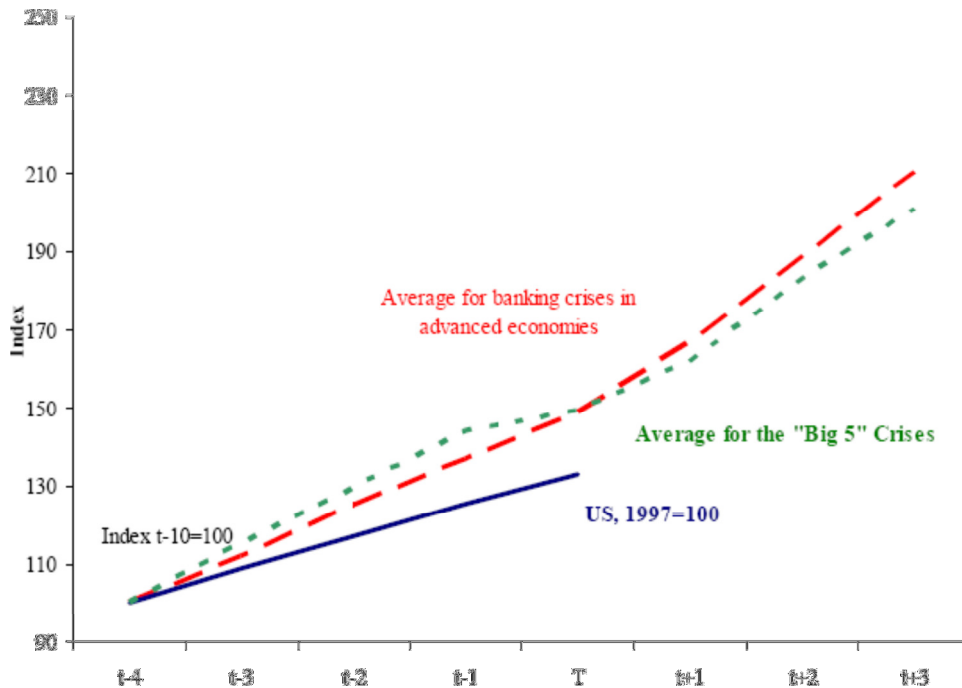
Σε κάθε περίπτωση ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας σημείωσε μείωση πριν την εκδήλωση της κρίσης, και παρέμεινε χαμηλός στην μετέπειτα περίοδο. Βέβαια η πτώση του εν λόγω ρυθμού ήταν σημαντικότερη στην περίπτωση των πέντε μεγάλων κρίσεων (Σχήμα 3-4).

Σχήμα 3-4: Η Μεγέθυνση του Κατά Κεφαλήν Πραγματικού ΑΕΠ (σε όρους PPP)

Πηγή: Reinhart και Rogoff (2008), Banking Crises, Harvard Business Review

Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε

Σχήμα 3-5: Το Δημόσιο Χρέος

Πηγή: Reinhart και Rogoff (2008), Banking Crises, Harvard Business Review

Είναι άξιο αναφοράς ότι, στην πλειονότητα των τραπεζικών κρίσεων είχε προηγηθεί μια, απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού κλάδου

3.2 Αναφορά σε παλαιότερες κρίσεις

Οι Reinhart και Rogoff (2008), στην μελέτη τους εξέτασαν κατά πόσον η χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε στις ΗΠΑ από τον Αύγουστο του 2007 αποτελεί ένα μοναδικό φαινόμενο ή, αντίθετα παρουσιάζει ομοιότητες με προηγούμενες κρίσεις⁶³. Οι συγκεκριμένοι συγγραφείς διαπίστωσαν σημαντικές ομοιότητες, αλλά και διαφορές, ανάμεσα στην προαναφερθείσα κρίση και στις μετέπειτα 18 τραπεζικές-χρηματοοικονομικές κρίσεις, κατά την μεταπολεμική περίοδο (το έτος στο οποίο αρχικά

⁶³ Reinhart και Rogoff (2008), Bank Crises, McKinsey, pp.40-44

εκδηλώθηκε η κρίση αναγράφεται στην παρένθεση).

Πέντε Μεγάλες Τραπεζικές Κρίσεις

- Ισπανία (1977)
- Νορβηγία (1987)
- Φινλανδία (1991)
- Σουηδία (1991)
- Ιαπωνία (1992)

Άλλες Τραπεζικές Κρίσεις

- Ηνωμένο Βασίλειο (1974, 1991, 1995)
- Γερμανία (1977)
- Καναδάς (1983)
- Ηνωμένες Πολιτείες (1984).
- Ισλανδία (1985)
- Δανία (1987)
- Νέα Ζηλανδία (1987),
- Αυστραλία (1989)
- Ιταλία (1990)
- Ελλάδα (1991)
- Γαλλία (1994)

Πιο αναλυτικά, οι συγγραφείς έκαναν σύγκριση στις προαναφερθείσες τραπεζικές κρίσεις με την πρόσφατη Αμερικανική κρίση στα εξής 5 σημεία: α) τιμές των ακινήτων, β) τιμές μετοχών, γ) έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών, δ) πραγματική αύξηση του ΑΕΠ, και 3) δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ⁶⁴.

64 Johnson G et al.,(2009), *Historically Economic Crises*, McKinsey,pp.24-

3.3 Η παρούσα οικονομική κρίση

Η ελληνική οικονομία του 2009 θεωρείται οικονομία υπηρεσιών, και με την υιοθέτηση του ευρώ, δεν υπάρχει πλέον εθνική πολιτική συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η εισροή κεφαλαίων υποστηρίζεται και κι από τους πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων της ΕΕ, ενώ ο γεωργικός τομέας ενισχύεται κι από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ). Ωστόσο, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών παραμένει – όπως και στη δεκαετία του έτους 1930 – βασικό πρόβλημα, που δεν είναι πλέον δυνατό να αντιμετωπιστεί με υποτίμηση της δραχμής ή με συμφωνίες «εμπορικών συμψηφισμών» (“clearing”).

Αντιθέτως, το πρόβλημα αυτό απαιτεί πολιτική διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, που πρόκειται να διευρύνουν την παραγωγική βάση όμως και θα προωθήσουν την εξωστρέφεια της οικονομίας. Το δημόσιο έλλειμμα αλλά και οφειλόμενο χρέος δεν είναι πλέον αντικείμενο διαπραγματεύσεων με τους ξένους «ομολογιούχους» αλλά και με την Κοινωνία των Εθνών.

Γίνονται βέβαια αντικείμενο διαβούλευσης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή βάσει των κανόνων του Συμφώνου Σταθερότητας αλλά και Ανάπτυξης και απαιτούν αξιόπιστη δημοσιονομική πολιτική. Σ’ αυτές τις συνθήκες βρήκε η σημερινή παγκόσμια κρίση την ελληνική οικονομία. Οι επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα αλλά και την απασχόληση είναι σημαντικές, αλλά – όπως και το έτος 1929 – όχι τόσο μεγάλες όσο σε άλλες χώρες. Οι επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά είναι πολύ μεγαλύτερες

Η διεθνής κρίση της οικονομίας προέβαλε σε όλο το βάθος τα χρόνια προβλήματα της ελληνικής οικονομίας αλλά και του μοντέλου ανάπτυξής της. ΈΦΕΡΕ τεράστιες επιπτώσεις στην

οικονομική αλλά και κοινωνική ζωή της χώρας:

α. Η Χώρα μας παρά τη συνέχιση των επιδοτήσεων κι από την ΕΕ θα εμφανίσει πτώση του ΑΕΠ.

β. Η μικρή ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας θα επιδεινωθεί περαιτέρω.

γ. Το επιχειρηματικό περιβάλλον θα επιδεινωθεί περαιτέρω.

δ. Το κοινωνικό ασφαλιστικό σύστημα αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις στους ασφαλισμένους αλλά και στο μέλλον πρόκειται να ληφθούν αποφάσεις που θα είναι δυσμενείς για εκείνους

ε. Υψηλότερο δημόσιο οφειλόμενο χρέος εξαιτίας ανικανότητας του κράτους να ελαχιστοποιήσει τις σπατάλες, όμως εξαιτίας της αύξησης του κόστους χρηματοδότησης του χρέους κι από τις τιμές των μακροπροθέσμων κρατικών ομοεξαιτίας

στ Περιορισμός δανεισμού του ελληνικού δημοσίου

ζ. Πιθανή αναβολή των εξαγγελθεισών μειώσεων, στους συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών καθώς και νομικών προσώπων

η. Έλλειψη χρηματοδότησης πολλών εταιριών κι από το τραπεζικό σύστημα εξαιτίας πτώσης των πιστώσεων, όμως εξαιτίας της πιο μεγάλης αυστηρότητας στην αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των εταιριών

θ. Την πτώση των εισροών κι από την ναυτιλία καθώς και τουρισμό εξαιτίας των επιπτώσεων κι από την διεθνή κρίση

ι. Εκρηκτική αύξηση της ανεργίας κυρίως στις ηλικίες άνω των 50 ετών καθώς και τους νέους (το πρόβλημα πρόκειται να έχει τεράστιες διαστάσεις στην ελληνική

κοινωνία, εξαιτίας της έλλειψης του κράτους να αυξήσει την απασχόληση)⁶⁵.

Η φύση των διαφόρων περιστατικών που συμβαίνουν σε μια επιχείρηση μπορούν να οδηγήσουν σε κρίση. Η κρίση ορίζεται ως μια περίοδο προς το καλύτερο ή προς το χειρότερο για έναν οργανισμό. Στη πρώτη περίπτωση μαθαίνει από τη κρίση και βγαίνει καλύτερος δηλαδή μέσα από τη λύση του προβλήματος, επιχείρηση βελτιώνεται. Στη δεύτερη περίπτωση ο οργανισμός δε καταφέρνει να ξεπεράσει τη κρίση και οδηγείται στη καταστροφή⁶⁶.

Ο Fink το 1996⁶⁷ αναφέρθηκε σε τέσσερις φάσεις κρίσεων⁶⁸:

1. Προπαρασκευαστικό στάδιο-Προειδοποιητικό στάδιο για ενδεχόμενη κρίση.
2. Διακριτοί κραδασμοί- Πρώτη εικόνα της ενδεχόμενης κρίσης.
3. Χρονική κρίση-Στάδιο ξεκαθαρίσματος και αποφυγή κρίσης.
4. Περίοδο κρίσης- Στάδιο στο οποίο καταλήγει τελικά η εταιρία αν δεν έχει καταφέρει ν' αποφύγει τη κρίση από τα τρία προηγούμενα στάδια.

Η επιχείρηση προκειμένου ν' αποφύγει τη τελική κατάληξη της κρίσης, θα πρέπει να έχει ένα σχεδιασμένο προγραμματισμό αποφυγής ώστε να μπορέσει να την αποφύγει από τα πρώιμα ακόμα στάδια. Ο Turner το 1994 αναφέρει λανθασμένους χειρισμούς, οι οποίοι δε βοηθούν μια επιχείρηση ν' αποφύγει την

⁶⁵ Πέτσας Σ.,(2009), Παγκόσμια οικονομική κρίση: Οι αιτίες και η αντιμετώπισή της, Ανάκτηση στις 2-5-2009 από <http://blogs.eliamep.gr/petsas/pagkosmia-ikonomiki-krisi-i-eties-ke-i-antimetopisi-tis-2/>

⁶⁶ Brown M.,(1999), The disaster business, Management Today, October, pp. 44-49

⁶⁷ Jannis I.,(1991), Groupthink, Psychology Today, Vol 43 No6 November, pp.74-76

⁶⁸ Turner B.,(1994), Causes of disaster: Sloppy management, British Journal of Management, Vol 5, pp. 215-219

ενδεχόμενη κρίση⁶⁹:

1. Χάσμα πληροφόρησης μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος.
2. Αδυναμία μεταβίβασης πληροφοριών στο εσωτερικό της επιχείρησης.
3. Μη ευέλικτες ιεραρχίες, οι οποίες δε βοηθούν στη σωστή κατανομή αρμοδιοτήτων αλλά και στη σωστή διαχείριση μη αναμενόμενων περιστατικών.
4. Έλλειψη ομάδων σκέψης.
5. Λειτουργία η οποία βασίζεται σε πεπαλαιωμένους νόμους.
6. Απόλυτες αντιλήψεις (για παράδειγμα πολλές επιχειρήσεις πιστεύουν ότι ποτέ δε θα τους συμβούν ατυχήματα).
7. Πίεση και άγχος στα διοικητικά στελέχη τα οποία δεν έχουν το χρόνο να σκεφτούν αλλά και να διαπιστώσουν γεγονότα που μπορεί να οδηγήσουν στη κρίση.
8. Αδιαφορία για ανησυχητικά μηνύματα.

Όλα τα παραπάνω συμπτώματα είναι χαρακτηριστικά κακής διαχείρισης κινδύνων. Το θέμα είναι ποιοι κίνδυνοι μπορούν να οδηγήσουν στην απόλυτη καταστροφή και ποιοι όχι. Για παράδειγμα η καθημερινή δυσλειτουργία για άλλους οργανισμούς αποτελεί συνήθεια και για άλλους αποτελεί κίνδυνο, ο οποίος μπορεί αργότερα ν' οδηγήσει ακόμα και στη καταστροφή.

Η κρίση είχε άμεσες συνέπειες στην οικονομία της Ελλάδας. Οι εξαγωγές καπνού, που είχε υποκαταστήσει τη σταφίδα ως κύριο εξαγωγικό προϊόν, μειώθηκαν δραματικά εξαιτίας της γερμανικής ύφεσης. Η Γερμανία αποτελούσε τον

⁶⁹ Turner B.,(1994), Causes of disaster: Sloppy management, British Journal of Management, Vol 5, pp. 215-219

κύριο εισαγωγέα του ελληνικού καπνού.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929, αποτέλεσε μια διεθνοποιημένη ύφεση των παγκόσμιων οικονομιών η οποία διήρκησε δέκα χρόνια και έπληξε τις περισσότερες χώρες του πλανήτη. Η συγκεκριμένη κρίση αποτέλεσε και αποτελεί ένα παράδειγμα προ αποφυγής, δηλώνοντας τις δραματικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει μια οικονομική καταστροφή⁷⁰.

Η 24 Οκτωβρίου του 1929, ημέρα Πέμπτη η λεγόμενη μαύρη Πέμπτη, αποτέλεσε την εναρκτήρια ημέρα της οικονομικής κρίσης η οποία ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και στιγματίστηκε από το χρηματιστηριακό κραχ. Η ολοκλήρωση της κρίσης συνδυάστηκε με το έναυσμα της πολεμικής οικονομίας του 2ου παγκοσμίου πολέμου, γύρω στο 1939⁷¹.

Η τότε οικονομική κρίση είχε αρνητικές επιπτώσεις και στον ανεπτυγμένο και στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Οι επιπτώσεις του ήταν πολλές και καταστροφικές για το διεθνές εμπόριο, καθώς και για τα προσωπικά εισοδήματα, τα έσοδα από φόρους, τις τιμές και τα κέρδη. Η παρακμή της βαριάς βιομηχανίας ήταν μεγάλη με αποτέλεσμα να πληγούν όλες οι Μεγαλοπόλεις, με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας⁷².

Ισχυρό πλήγμα δέχτηκαν οι κλάδοι των κατασκευών και των αγροτό-κτηνοτροφικών εργασιών. Το πρόβλημα ειδικά στο δεύτερο προήλθε κυρίως από τη πτώση των τιμών στις σοδειές κατά 40% με 60%. Η ζήτηση περιοριζόταν συνεχώς ενώ τέλος υπήρξαν προβλήματα στο πρωτογενή τομέα όπως στην εκμετάλλευση της γης, των ορυχείων και ξύλου. Η κρίση αντιμετωπίστηκε επιτυχώς σε βάθος χρόνου και κάθε χώρα

⁷⁰ Edward W. B.(2002): USA and the Diplomacy of the Financial Crisis 1931, Cambridge, Mass.

⁷¹ Krugman, P., Wells R. (2009). *Μακροοικονομική*. Αθήνα: Επίκεντρο

⁷² Edward W. B.(2002): USA and the Diplomacy of the Financial Crisis 1931, Cambridge, Mass.

κατάφερε να την αντιμετωπίσει σε διαφορετικό χρόνο ανά χώρα.

3.4. Εμπορικές σχέσεις με Βαλκανικές χώρες

Η φάση Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΔΣΣ) αποτελεί το πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ για τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων στην πορεία τους προς την τελική προσχώρηση. Η διαδικασία αυτή εστιάζει σε δυο στόχους⁷³:

1. Τη σταθεροποίηση και τη ταχεία μετάβαση σε οικονομία αγοράς.
2. Την προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και την προοπτική της προσχώρησης στην ΕΕ. Η ΔΣΣ έχει ουσιαστική πολιτική αξία, μια και αποτελεί το έναυσμα για την εφαρμογή μιας ελεύθερης ζώνης συναλλαγών και μεταρρυθμίσεων που αποσκοπεί στο να επιτύχει την ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων και την ουσιαστική μακροπρόθεσμη ένταξη στην οικογένεια της Ε.Ε.

Σήμερα εμπορικές σχέσεις έχουν αναπτυχθεί με χώρες όπως η Κροατία και τα Σκόπια που είναι από τις πρώτες σε σειρά υποψηφιότητας και μετά έχουμε χώρες όπως η Αλβανία , η Βοσνία και Ερζεγοβίνη , το Μαυροβούνιο , η Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο⁷⁴.

3.4.1. Εμπορικές σχέσεις με χώρες της Πρώην ΕΣΣΔ και της κεντρικής Ασίας

Η Ευρωπαϊκή Εμπορική Πολιτική προωθήθηκε ταυτόχρονα με την διεύρυνση ΕΕ του Μαΐου 2004 (ένταξη των «10»), με σκοπό να αποφευχθεί η δημιουργία καινούριων διαχωριστικών

73 Meunier S and Nicolaidis K.,(2005), *The European Union as a Trade Power*, σε Christopher Hill and Michael Smith, *International Relations and the European Union*, Oxford University Press, Oxford and New York, σελ. 247-269

74 Βαλντέν, Σ. *Τα Βαλκάνια και η Ευρώπη μετά τον πόλεμο του Κόσσοβου*, σ. 231-280 στο Ντόκος, Θ., και Πιέρρος, Φ. (2000), *Τα Βαλκάνια μετά τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου*, Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ/Ι. Σιδέρης

γραμμών με τις γειτονικές χώρες. Μέσω της πολιτικής αυτής προωθείται η οικονομική ανάπτυξη, η πολιτική σταθερότητα και η καλύτερη διακυβέρνηση χωρών οι οποίες δεν πρόκειται να καταστούν, τουλάχιστον στο εγγύς μέλλον, Κ-Μ της ΕΕ. Πρόκειται για 16 χώρες: α) που προήλθαν από τη διάλυση της τ. ΕΣΣΔ (Ουκρανία, Μολδαβία, Γεωργία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Λευκορωσία) και β) Μεσογειακές χώρες⁷⁵.

Η εμπορική πολιτική υλοποιείται μέσω των Σχεδίων Δράσης ανά χώρα, τα οποία βάζουν προτεραιότητες προς επίτευξη, σε αρκετούς τομείς. Προϋπόθεση για την σύναψη ενός Σχεδίου Δράσης είναι το θεσμικό πλαίσιο ΕΕ και ενδιαφερόμενου κράτους. Το κράτος έχει σημαντικό ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της ΕΠΓ, καλύπτει την γεωγραφική της συνοχή⁷⁶.

Αν και το ενδιαφέρον της ΕΕ και του Οργανισμού Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ) να αναπτύξουν τις σχέσεις και τη συνεργασία τους χρονολογείται από το 1997, στην πράξη η πρώτη ουσιαστική κινητικότητα σημειώθηκε όταν η χώρα μας εξουσιοδοτήθηκε από τον ΟΣΕΠ (Οκτώβριος 2005) να προβεί σε σχετικές διερευνητικές συνομιλίες με τα αρμόδια Όργανα της ΕΕ, με στόχο να υιοθετηθεί μία Διακήρυξη για ενισχυμένη εταιρική σχέση ΕΕ – ΟΣΕΠ. Οι προσπάθειες της Ελλάδας τελεσφόρησαν και κατέληξαν, σταδιακά, στην συμπερίληψη, στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την «Ενδυνάμωση της ΕΠΓ» (Δεκέμβριος 2006), συγκεκριμένης αναφοράς στην ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας και στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας.

Έτσι, αφενός πλέον θεωρείται ότι μία ενισχυμένη περιφερειακή προσέγγιση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής γειτονίας, αφετέρου ο ΟΣΕΠ⁷⁷ αναγνωρίζεται ότι

75 ΟΣΕΠ= Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Εύξεινου Πόντου

76 Antonenko O., and Pinnick, K.(2004) *Russia and the European Union*, London, Routledge

77 ΟΣΕΠ= Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Εύξεινου Πόντου

προσφέρει μία χρήσιμη πλατφόρμα για τον διάλογο και τη συνεργασία της ΕΕ με ολόκληρη την περιοχή. Τομείς ιδιαίτερου ελληνικού ενδιαφέροντος και προτεραιότητας για συνεργασία στη Μαύρη Θάλασσα είναι το περιβάλλον, η ενέργεια, οι μεταφορές και η διασυνοριακή συνεργασία.

Οι σχέσεις ΕΕ – Ρωσίας είναι στρατηγικής φύσης. Καθώς η ισχύς του παρόντος συμβατικού πλαισίου (Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης και Συνεργασίας – 1997) έληξε τον Δεκέμβριο 2007, οι δύο πλευρές αναμένεται να αρχίσουν σύντομα διαπραγματεύσεις για τη σύναψη μίας νέας Συμφωνίας, μακροχρόνιας διάρκειας, η οποία θα δημιουργεί μία πραγματική εταιρική σχέση σε όλους τους τομείς, αυτού της ενέργειας συμπεριλαμβανομένου⁷⁸.

Εντός του 2007 θα ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις για την αντικατάσταση της Συμφωνίας αυτής με μία νέα, Ενισχυμένη Συμφωνία, η οποία θα αναπτύσσει ακόμη περισσότερο το υπάρχον ευρύ πεδίο συνεργασίας στον οικονομικό και πολιτικό τομέα. Αν και η Ουκρανία συχνά ζητά από την ΕΕ να της αναγνωρισθεί ενταξιακή προοπτική, η ΕΕ θεωρεί ότι την παρούσα φάση ούτε η Ουκρανία ούτε η ΕΕ είναι έτοιμες για κάτι τέτοιο και ότι αυτό που προέχει είναι η Ουκρανία να συνεχίσει απρόσκοπτα τις μεταρρυθμίσεις που έχει αναλάβει.

Η Κεντρική Ασία διαθέτει σημαντικούς ενεργειακούς πόρους (πετρέλαιο – φυσικό αέριο) και διαφοροποιημένες οδούς μεταφοράς τους προς την ΕΕ και, ως εκ τούτου, οι στρατηγικές, πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις στην περιοχή έχουν άμεσο αντίκτυπο στα συμφέροντα της ΕΕ. Οι δράσεις της ΕΕ για την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, συμπεριλαμβανομένων των Μεσογειακών χωρών, χρηματοδοτούνται από το νέο «Χρηματοδοτικό Μέσο για την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας»

78 Europa.,(2008),External Relations, Ανάκτηση στις 20-1-2010 από http://ec.europa.eu/external_relations/ceeca/tacis/

(ENPI), το οποίο ισχύει από 01.01.07 και ουσιαστικά αντικατέστησε τα παλαιότερα προγράμματα TACIS και MEDA⁷⁹.

3.4.2. Εμπορικές σχέσεις με Μεσογειακές χώρες

Οι σχέσεις της Ένωσης με τα κράτη της Μεσογείου έγιναν όλο και πιο στενές μεταξύ '60 με '80. Μια καινοτόμα φάση στενής συνεργασίας ξεκίνησε το 1995 στη Βαρκελώνη με την Ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση⁸⁰.

Η συνεργασία εμπεριέχει 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μαζί με 16 εταίρους από τη Νότια Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή: Αλβανία, Αλγερία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Κροατία, Αίγυπτος, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Λιβύη, Μαυριτανία, Μονακό, Μαυροβούνιο, Μαρόκο, Κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη, Συρία, Τυνησία και Τουρκία.

Κάποιες από τις πιο σπουδαίες καινοτομίες της Ένωσης για τη Μεσόγειο εμπεριέχουν μια συνπροεδρία με εκ περιτροπής έναν πρόεδρο της ΕΕ και έναν προώθηση των προγραμμάτων σε περιφερειακό, υπο-περιφερειακό και διεθνικό επίπεδο στους διάφορους τομείς^{81, 82}.

Οι ευρωμεσογειακές συμφωνίες προβλέπουν έναν τακτικό πολιτικό διάλογο, με κοινωνική συνεργασία που συμπληρώνεται από την πολιτιστική συνεργασία και τέλος τη χρηματοοικονομική συνεργασία.

Οι σχέσεις ΕΕ-Αλγερίας βασίζονται στη Συμφωνία Σύνδεσης ΕΕ-Αλγερίας η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Σεπτέμβριο

79 TACIS= Technical Aid to the Commonwealth of Independent States", MEDA= Mennonite Economic Development Associates

- TACIS= Technical Aid to the Commonwealth of Independent States", MEDA= Mennonite Economic Development Associates

80 Hill, Ch., and Smith, M. (2011), International Relations and the European Union, 2nded., Oxford, Oxford University Press

81 Keukeleire, St., and MacNaughtan, J.(2008) The Foreign Policy of the European Union, Λονδίνο, Palgrave

82 Συμφωνία, τροποποιηθείς τελευταία από απόφαση 2006/508

του 2005 και προβλέπει στενότερο πολιτικό και οικονομικό διάλογο, σταδιακή ελευθέρωση του εμπορίου και των υπηρεσιών και συνεργασία σε οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, δικαστικά και εσωτερικά θέματα. Έχει δοθεί προτεραιότητα στην πλήρη εφαρμογή της συμφωνίας σύνδεσης. Μετά τη θέση της σε ισχύ, έχει ήδη συνέλθει το συμβούλιο σύνδεσης ενώ οι εργασίες σε τεχνικό επίπεδο έχουν ξεκινήσει στο πλαίσιο των θεματικών ομάδων εργασίας.

3.4.3. Η ΕΕ και οι ασιατικές χώρες και ωκεάνια

Η στρατηγική για την Ασία της Κοινότητας είναι θεμελιωμένη πάνω στη συνεργασία για την ανάπτυξη και στον πολιτικό διάλογο. *Η κοινοτική στρατηγική για την Ασία αφορά το Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, το Μπουτάν, την Καμπότζη, την Κίνα, τη Βόρεια Κορέα, την Ινδία, την Ινδονησία, το Λάος, τη Μαλαισία, τις Μαλδίβες, τη Μογγολία, το Μιανμάρ, το Νεπάλ, το Πακιστάν, τις Φιλιππίνες, τη Σρι Λάνκα, την Ταϊλάνδη και το Βιετνάμ.*⁸³

Η κοινοτική ενίσχυση είχε θετικά αποτελέσματα στις χώρες του Συνδέσμου των Κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας, που περιλαμβάνει την Ινδονησία, τη Μαλαισία, τις Φιλιππίνες, το Μπρουνεϊ, τη Σιγκαπούρη, την Ταϊλάνδη και το Βιετνάμ.

Η συμφωνία με την Ινδία είναι μια προωθημένη συμφωνία-πλαίσιο συνεργασίας, η οποία στηρίζεται στην οικονομική συνεργασία και τις επενδύσεις στον ιδιωτικό τομέα, τις μεταβιβάσεις τεχνολογίας, την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και τη διαφοροποίηση των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων μεταξύ των δύο μερών⁸⁴.

⁸³ Συμφωνία, τροποποιηθείς τελευταία από απόφαση 2006/508

⁸⁴ Συμφωνία και απόφαση 94/578

Αντίστοιχες συμφωνίες, υπογράφηκαν με τη Μογγολία⁸⁵, τη Σρι Λάνκα⁸⁶, το Βιετνάμ και το Νεπάλ. Στηρίζονται στο σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Οι σχέσεις της ΕΕ με την Κίνα καθιερώθηκαν το 1975 . Ήδη, η ΕΕ είναι ο 2^{ος} μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Κίνας, ενώ η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εταίρος της ΕΕ^{87, 88}.

Η άμεση ανάπτυξη της Δημοκρατίας της Κορέας, το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '80, προκάλεσε διάφορες ενοχλήσεις στην Κοινότητα:

- το μη άνοιγμα της κορεατικής αγοράς
- τη μη κατάργηση των μετριάσμων των ξένων επενδύσεων
- τη διάφορη μεταχείριση των ξένων επενδυτών σχετικά με τους Κορεάτες
- τη μη προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας
- τη μη διαφοροποίηση του εξωτερικού εμπορίου
- και τα προβλήματα ανταγωνισμού στον τομέα της ναυπηγικής.

Τα παραπάνω προβλήματα επιλύθηκαν εντός πλαισίου συμφωνίας για το εμπόριο και τη συνεργασία, την οποία σύναψε η ΕΕ πρόσφατα με την Κορέα.

Σε οικονομικό πεδίο, με την Αυστραλία υπάρχουν ικανοποιητικές σχέσεις τους από τη συμφωνία του 1982 σχετικά με τις εξαγωγές πυρηνικών υλικών της Αυστραλίας προς την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενεργείας καθώς και από τη

85 Συμφωνία και απόφαση 92/101

86 Συμφωνία και απόφαση 95/129

87 Woolcock S.,(2000), European Trade Policy: Global Pressure and Domestic Constraints, University Press, Oxford, New York, pp.373-399

88 Μουτσάτος Δ.,(2007), Οι εξωτερικές εμπορικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε Ναπολέον Μαραβέγια- Μιχάλη Τσινισίτζελης (επιμ.), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση, Οργάνωση και Πολιτικές 50 χρόνια, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα: 2007, σελ. 483-539.

συνεργασία τους, από το 1986, στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης^{89, 90}.

3.4 Οικονομική κρίση και πως επηρεάζει την ΕΚΤ και τα επιτόκια

Το χαμηλό επιτόκιο της FED του 1% δημιούργησε πιστωτικό πρόβλημα. Μετά την 11^η Σεπτεμβρίου οι ΗΠΑ, δημιούργησαν μια τεχνική ανάπτυξη που έφτασε στο 5,25%. Αυτή η βιαστική κίνηση επηρέασε τους δανειζόμενους αλλά και τους δανειστές, οι οποίοι έδιναν υψηλά δάνεια χωρίς εγγυήσεις, τα οποία έμεναν απλήρωτα και όπως είδαμε παραπάνω επηρέαζαν τη τιμή των ακινήτων.

Η FED με βάση τη διαφαινόμενη κρίση προχώρησε στη μείωση των επιτοκίων στο 2%. Η δράση αυτή επηρέασε τους επενδυτές Η αμερικανική οικονομία δεν αντέδρασε στις πτώσεις του επιτοκίου αλλά ούτε και η βραχυχρόνια κινούμενη χρηματαγορά. Η αγορά αντιμετώπισε νέα προβλήματα, όπως προβλήματα πληθωρισμού, πτώση του δολαρίου, αύξηση της τιμής του πετρελαίου.

Αν η ΕΚΤ είχε κρατήσει σταθερό το επιτόκιο στο 4%, ήδη οι επενδυτές θα είχαν στρέψει το ενδιαφέρον τους υπέρ του δολαρίου, αφήνοντας μεγάλα περιθώρια για σημαντικές βελτιώσεις στην πραγματική οικονομία, λόγω χαμηλότερου ευρώ και επιτοκίου αλλά και διορθώσεις στην αγορά πετρελαίου.

Η κρίση του χρέους έτσι όπως εκδηλώθηκε αναφέρεται σε δυο λόγους. Ο πρώτος αναφέρεται στις επιπτώσεις της διεθνούς κρίσης, από την άλλη αναφέρετε στα διαρθρωτικά προβλήματα

89 Μουτσάτος Δ.,(2007), Οι εξωτερικές εμπορικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε Ναπολέον Μαραβέγια- Μιχάλη Τσινισίτζελης (επιμ.), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση, Οργάνωση και Πολιτικές 50 χρόνια, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα: 2007, σελ. 483-539.

90 Μουτσάτος Δ.,(2007), Οι εξωτερικές εμπορικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε Ναπολέον Μαραβέγια- Μιχάλη Τσινισίτζελης (επιμ.), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση, Οργάνωση και Πολιτικές 50 χρόνια, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα: 2007, σελ. 483-539.

του ελληνικού καπιταλισμού που οδήγησαν εξαρχής σε αυτό το πολύ υψηλό ποσοστό δανεισμού για το ελληνικό κράτος.

Η διεθνής κρίση ξεκίνησε από το τέλος του 2007, αναφερόμενο σε προβλήματα στη κεντρική τράπεζα της Αμερικής αλλά και στην ΕΚΤ. Αρχικά έχουμε την πρακτική χρεοκοπία μεγάλου μέρους του χρηματοπιστωτικού συστήματος των Δυτικών χωρών εξαιτίας τεράστιων χρεών που διατηρούσαν στο χαρτοφυλάκιό τους. Η χρεοκοπία τους συστήματος αντιμετωπίστηκε αρχικά με τη παρέμβαση των κρατών, των τραπεζών και την κρατικοποίηση μεγάλου μέρους των χρεών τους. Η δράση αυτή δεν αποτέλεσε τη βάση εξόδου από τη κρίση, με αποτέλεσμα να υπάρξει μια επιπρόσθετη και εκ νέου δραματική μείωση της ρευστότητας που ακολούθησε την εκδήλωση της κρίσης στις τράπεζες, οδηγώντας σε μία οξεία ύφεση που διήρκεσε από 4 έως πέντε συναπτά τρίμηνα⁹¹.

Αυτή ήταν η δεύτερη φάση της κρίσης αποτέλεσμα της οποίας υπήρξε η σημαντική αύξηση της ανεργίας και η μεγάλη πτώση του ΑΕΠ της τάξεως του 4, 5 μέχρι και 7%. Η στρατηγική της κρατικοποίησης των χρεών των τραπεζών, η εφαρμογή μειωμένων εσόδων οδήγησαν σε δημόσιο δανεισμό για σχεδόν το σύνολο των ανεπτυγμένων χωρών δίνοντας έναυσμα στην τρίτη φάση της κρίσης που σηματοδοτεί η κρίση του δημόσιου χρέους⁹².

Το αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης και της περιστολής της προσφοράς είναι η αύξηση του κόστους του χρήματος και η μεγαλύτερη επιλεκτικότητα των διεθνών επενδυτών στο που επιλέγουν να επενδύσουν.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες οι οποίες επικρατούσαν σε Ελλάδα και Αμερική αναγκάστηκε να βγει για δανεισμό η

91 Έκθεση INE ΓΣΕΕ για το 2009

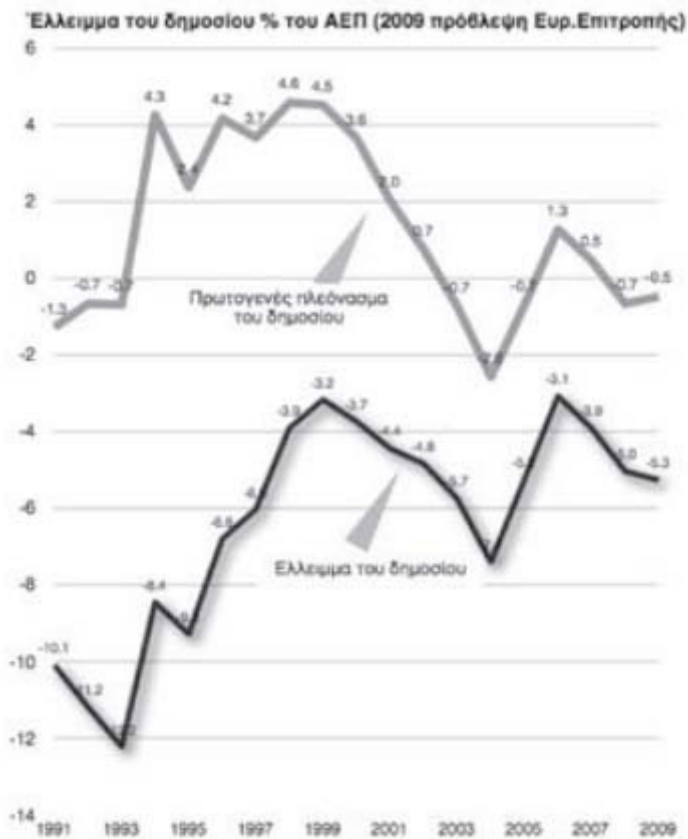
92 Έκθεση INE ΓΣΕΕ για το 2009

Ελλάδα το 2010, θέλοντας να χρηματοδοτήσει ένα εξαιρετικά υψηλό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ (115% το 2009) συνοδευμένο από ένα εξίσου υψηλό έλλειμμα του προϋπολογισμού (12,9% του ΑΕΠ για το 2009) τη στιγμή που η οικονομία κατέγραφε ύφεση 2% το προηγούμενο έτος⁹³.

Οι εξελίξεις αυτές πυροδότησαν μία σειρά από υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας από του διεθνείς οίκους αξιολόγησης (Moody's, S&P, Fitch), διευρύνοντας το spread των ελληνικών ομολόγων από τα γερμανικά, επιβαρύνοντας το κόστος δανεισμού και εξυπηρέτησης του χρέους. Αυτό με τη σειρά του δυσχέρανε τη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας, δυσκόλεψε περαιτέρω τη δημοσιονομική προσαρμογή (προσπάθεια μείωσης του ελλείμματος) και επιβάρυνε τον τραπεζικό τομέα, δημιουργώντας ασφυκτικές πιέσεις στην πραγματική οικονομία και την απασχόληση.

Η χώρα εμφανίζει συστηματικά ελλείμματα άνω του 3% του ΑΕΠ όλη την περίοδο από το 1991 μέχρι και το 2010. Σχήμα 3.1:

93 Έκθεση INE ΓΣΕΕ για το 2009

Πηγή: Έκθεση ΙΝΕ ΓΣΕΕ για το 2009, το έλλειμμα για το 2008 ήταν 6,1 και το 2009 12,9, με βάση τα αναθεωρημένα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος.

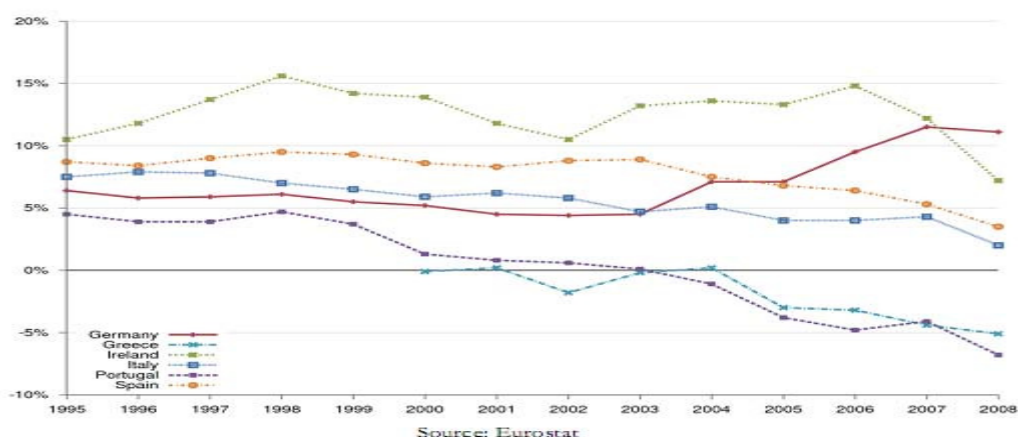
Η άνοδος των spreads αντανακλά τον αυξημένο κίνδυνο αδυναμίας πληρωμής εκ μέρους της Ελλάδας σε μία δύσκολη διεθνή συγκυρία. Το δημόσιο χρέος μίας χώρας είναι διατηρήσιμο όταν της επιτρέπει να πληρώνει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτό (τόκοι και τοκοχρεολύσια) χωρίς να καταφεύγει σε νέο δανεισμό ή αναδιαπραγμάτευση του, διατηρώντας ταυτόχρονα ένα σεβαστό ρυθμό ανάπτυξης.

Με βάση τις προβλέψεις για την εξέλιξη του χρέους, ακόμη και αν επιτευχθεί ο στόχος μείωσης του ελλείμματος κάτω από το 3% το 2012 που απαιτεί το σύμφωνο σταθερότητας, στόχος που απαιτεί την εξοικονόμηση 10% του ΑΕΠ σε σχέση με το 2009, το 2012 το δημόσιο χρέος θα έχει ανέλθει στο 150%.

Βεβαίως υπάρχουν και άλλες χώρες με εξίσου υψηλό ή υψηλότερο χρέος από την Ελλάδα. Η Ιταλία είχε το 2009 χρέος 115 %, όμως διαθέτει σχετικά υψηλή εγχώρια αποταμίευση (16,7% του ΑΕΠ, ακαθάριστη), ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών της ήταν πολύ χαμηλό (2,4%), κάτι που περιορίζει την ανάγκη για εξωτερικό δανεισμό. Ταυτόχρονα διαθέτει την τρίτη μεγαλύτερη αγορά ομολόγων στον κόσμο. Η Ιαπωνία είχε χρέος 200% του ΑΕΠ το 2009, ωστόσο έχει μία πολύ υψηλή εγχώρια αποταμίευσή (23% του ΑΕΠ, ακαθάριστη) και πλεόνασμα στο ισοζύγιο πληρωμών 1,8% του ΑΕΠ (τα στοιχεία από την Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδας, Μάρτιος 2010). Το χρέος της είναι κατά 96% εσωτερικό, με τα επιτόκια να διαμορφώνονται από την κεντρική της τράπεζα (το επιτόκιο για το δεκαετές ομόλογο του Ιαπωνικού δημοσίου είναι 2%).

Θα μπορούσε η χώρα να απευθυνθεί στην εσωτερική αγορά για να καλύψει τις δανειακές της ανάγκες εκδίδοντας για παράδειγμα ένα λαϊκό ομόλογο με χαμηλότερο επιτόκιο. Κάτι τέτοιο όμως δεν είναι εφικτό διότι η καθαρή εθνική αποταμίευση στην Ελλάδα είναι αρνητική (βλέπε διάγραμμα 2).

Σχήμα 2.2

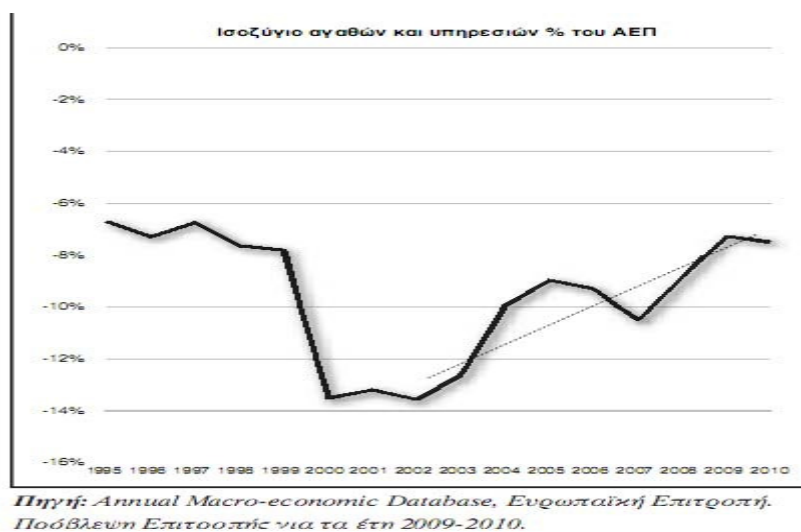

Πηγή: Έκθεση ΙΝΕ ΓΣΕΕ για το 2009

Η προσπάθεια εσωτερικού δανεισμού θα προκαλούσε μαζική

απόσυρση καταθέσεων από τις τράπεζες που θα τις οδηγούσε στο να αυξήσουν δραστικά τα επιτόκια για να προσελκύσουν καταθέτες, αυξάνοντας το κόστος δανεισμού στον ιδιωτικό τομέα (το φαινόμενο του crowding out) και εκβαθύνοντας την ύφεση, είτε σε ολική τους κατάρρευση λόγω της διάβρωσης της κεφαλαιακής επάρκειάς τους⁹⁴.

Σχήμα 3.2

Το σωρευτικό αυτό έλλειμμα χρηματοδοτείται με εξωτερικό δανεισμό. Έτσι σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας το ακαθάριστο εξωτερικό χρέος του δημοσίου, ανέρχονταν στο τέλος του 2009 σε 214,703 δις ευρώ ή 94,2% του ΑΕΠ (81% του συνόλου του δημοσίου χρέους κατέχεται από επενδυτές του εξωτερικού), ενώ αν συνυπολογιστεί και το χρέος του ιδιωτικού τομέα το ποσό ανέρχεται στο 171% του ΑΕΠ. Το δημόσιο λοιπόν είναι αναγκασμένο να καταφύγει στις διεθνείς αγορές για να αντλήσει κεφάλαια, αποδεχόμενο θέλοντας και μη τους όρους που αυτές επιβάλλουν.

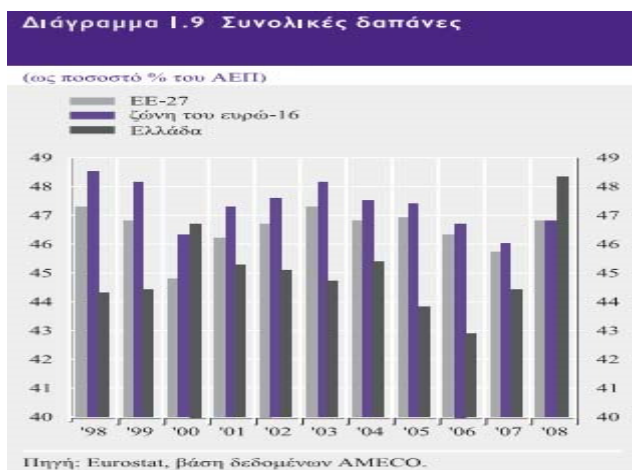
Το πακέτο της Ε.Ε. και του ΔΝΤ το μόνο που θα καταφέρει είναι μάλλον να μετατοπίσει για δύο ή τρία χρόνια στο μέλλον αυτή τη στιγμή ενώ και μόνο η ύπαρξη του συνιστά έμμεση

⁹⁴ Έκθεση ΙΝΕ ΓΣΕΕ για το 2009

παραδοχή αδυναμίας χρηματοδότησης του χρέους. Θυμίζουμε πως η Αργεντινή χρεοκόπησε το 2001 έχοντας ένα χρέος 62% του ΑΕΠ, έλλειμμα 6,4% και έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών στο 1,7%. Τα αντίστοιχα μεγέθη για τη χώρα μας το 2009 ήταν: 115%, 12,9% και 11,2%⁹⁵.

Σε αντίθεση με την άποψη που θέλει το κράτος να ξοδεύει συστηματικά περισσότερο από τις άλλες χώρες της Ε.Ε., οι συνολικές δαπάνες του δημοσίου τα τελευταία χρόνια, ήταν χαμηλότερες από τον μέσο όρο των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με εξαίρεση το 2008

Σχήμα 3.3

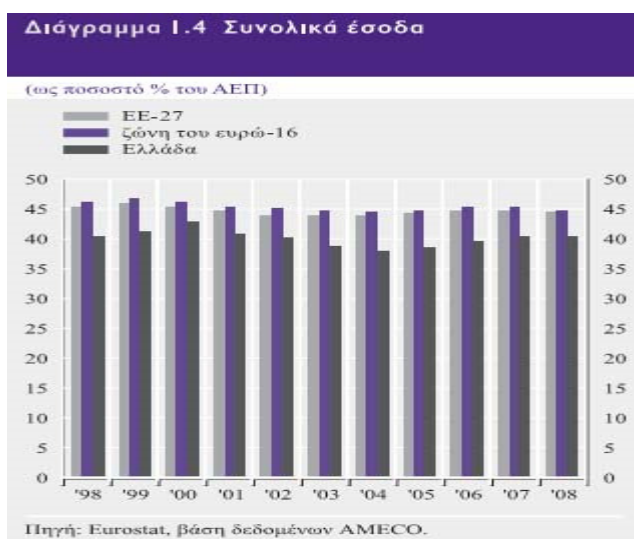
Ούτε είναι αλήθεια πως η Ελλάδα ξοδεύει υπερβολικά πολλά για αμοιβές δημοσίων υπαλλήλων. Το 2008 οι δαπάνες για προσωπικό ανήλθαν στο 11,5% του ΑΕΠ ενώ για την Ευρώπη των 27 ο μέσος όρος ήταν στο 10,1% Σχήμα 5

⁹⁵ Έκθεση INE ΓΣΕΕ για το 2009

Εκεί που υπάρχει πρόβλημα είναι στα έσοδα. Το 2008 τα έσοδα του κράτους ανήλθαν στο 40,6% του ΑΕΠ έναντι 44,8% στην Ευρώπη των 27, ενώ αυτή η απόκλιση παρατηρείται όλη τη δεκαετία 1998-2008 (διάγραμμα 6).

Σχήμα 3.5

Αυτά είναι τα αποτελέσματα της εκτεταμένης φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής στην Ελλάδα.

Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσης μελέτης ήταν να διερευνήσει το ρόλο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής τράπεζας στη ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών. Το φαινόμενο της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης έχει τις ρίζες του στην χρονική περίοδο μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο. Σκοπός της ήταν να αναδομήσει την κατεστραμμένη από τον πόλεμο Ευρώπη και να αποτρέψει τις συγκρούσεις μεταξύ χωρών με ίδια ιστορία και γεωγραφία, διατηρώντας ταυτόχρονα την ταυτότητα τους, την γλώσσα και τον πολιτισμό τους.

Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα αποτέλεσε ένα μεταβατικό στάδιο, το οποίο αντανάκλούσε επίσης την κατάσταση της νομισματικής ολοκλήρωσης στο εσωτερικό της Κοινότητας. Προκειμένου να μπορέσει να φτάσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στο σημείο να δημιουργήσει την οικονομική και Νομισματική Ένωση καθώς επίσης και το Ευρωπαϊκό σύστημα Κεντρικών τραπεζών πέρασαν αρκετά χρόνια αλλά και πολλά διαφορετικά στάδια, μέχρι να επιτευχθεί αυτή με επιτυχία. Ωστόσο η κατάσταση δεν ήταν η αναμενόμενη.

Η ΕΚΤ δεν κράτησε σταθερό το επιτόκιο με αποτέλεσμα οι επενδυτές να στρέψουν το ενδιαφέρον τους υπέρ του δολαρίου, αφήνοντας μεγάλα περιθώρια για σημαντικές βελτιώσεις στην πραγματική οικονομία, λόγω χαμηλότερου ευρώ και επιτοκίου αλλά και διορθώσεις στην αγορά πετρελαίου. Η διεθνής κρίση ξεκίνησε από το τέλος του 2007.

Το πακέτο της Ε.Ε. και του ΔΝΤ το μόνο που θα καταφέρει είναι μάλλον να μετατοπίσει για δύο ή τρία χρόνια στο μέλλον αυτή τη στιγμή ενώ και μόνο η ύπαρξη του συνιστά έμμεση παραδοχή αδυναμίας χρηματοδότησης του χρέους.

Βιβλιογραφία

- Amadeo, K.(2012) Summary of Dodd-Frank Wall Street Reform Act Available in 15-4-2014 from <http://useconomy.about.com/od/criticalissues/p/Dodd-Frank-Wall-Street-Reform-Act.htm>
- Antonenko O., and Pinnick, K.(2004) *Russia and the European Union*, London, Routledge
- Bair, S. (2011). “We Must Resolve to End Too Big to Fail.” Remarks,“Conference on Bank Structure and Competition.” Federal Reserve Bank of Chicago, May 5
- Barth, James R.; Brumbaugh, R. Dan, Jr. & Wilcox, James A. (2000), "Policy Watch: The Repeal of Glass–Steagall and the Advent of Broad Banking", *Journal of Economic Perspectives*, Vol.14, No.2, pp.191–204
- Bernanke B.S.(2009), *The crisis and the policy response*, 13 January 2009
- Bliley, G.L.(2012) *Financial Services Modernization Act*, Available in 15-4-2014 from http://www.ffiec.gov/exam/InfoBase/documents/02-con-g-l-b_summary_of_provisions-010416.pdf
- Brown M.,(1999), The disaster business, *Management Today*, October, pp. 44-49
- Bryan L Farrell D.,(2008), Leading through uncertainty,McKinsey, pp.1-14
- Bureau of Consumer Protection.(2012) Gramm-Leach-Bliley Act Available in 14-4-2014 from <http://www.business.ftc.gov/privacy-and-security/gramm-leach-bliley-act>
- Burns, Arthur F. (1988), *The Ongoing Revolution in American Banking*, Washington, D.C.: American Enterprise Institute

- Calomiris, C. W. (2010) , *The political lessons of Depression-era banking reform*, pp285-317
- Calomiris, Charles W. (2000), *U.S. Bank Deregulation in Historical Perspective*, New York: Cambridge University Press
- Christian N.(2002),Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Φρανκφούρτη
- Duff, A. (2008), *True Guide to the Treaty of Lisbon*, Alliance of Liberals and Democrats for Europe, Βρυξέλλες
- Edward W. B.(2002): *USA and the Diplomacy of the Financial Crisis 1931*, Cambridge, Mass.
- Europa(2003),Πρωτόκολλο για το σύστημα κεντρικών τραπεζών, Ευρωπαϊκή Ένωση/EUR-Lex
- Europa.,(2008), Νομισματική Ένωση, Ανάκτηση στις 26-4-2010 από [http://europa.eu/\(legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/125014_el.htm\)](http://europa.eu/(legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/125014_el.htm)
- Europa.,(2008),External Relations, Ανάκτηση στις 20-1-2010 από http://ec.europa.eu/external_relations/ceeca/tacis/1
- European Central Bank (2009), *The implementation of Monetary Policy since August 2007*
- European Central Bank .(2004)e European Central Bank: History, Role and Functions, Hanspeter K Scheller
- European Central Bank, 2004, “The monetary policy of the ECB”,
- European Commission, “Enlargement Strategy and Main Challenges 2012 – 2013”, COM(2012) 600 final, Brussels, 10.10.2012
- Ferry J.M.,(2006), *Το ζήτημα του ευρωπαϊκού κράτους*, Παπαζήσης
- Galbraith J.,(2000),*The Great Crash. 1929*, Λιβάνης Α-Νέα Σύνορα

- Grant, J.K.(2010) What Financial Services Industry puts together
Let No Person put Asunder: How the Gramm-Leach-Bliley
Act Contributed to th 2008-2009 American Capital Market
Crises, Albany Law Review
- Grauwe, P.,(1994), *The Economics of Monetary Integration*,
Oxford University Press
- Guldager, P. (1996), “ Convergence of the EU Member States
towards the EMU requirements, 1986 to 1993”, *European
Journal of Political Economy*, Vol.13 (1997), pp. 247-259
- Hamori S., and Hamori N.(2009), *Introduction of the Euro and
the Monetary Policy of the European Central Bank*, World
Scientific Publishing Co.
- Hill, Ch., and Smith, M. (2011), *International Relations and the
European Union*, 2nded., Oxford, Oxford University Press
- Jannis I.,(1991), Groupthink, *Psychology Today*, Vol 43 No6
November, pp.74-76
- Johnson G et al.,(2009), *Historically Economic Crises*,
McKinsey,pp.24-28
- Keukeleire, St., and MacNaughtan, J.(2008) *The Foreign Policy
of the European Union*, Λονδίνο, Palgrave
- Kroszner, R. S.,and Rajan, Raghuram G. (1994), "Is the Glass-Steagall Act
Justified? A Study of the U.S. Experience with Universal Banking
Before 1933", *American Economic Review*, Vol. 84, No.4, pp. 810-832
- Krugman, P.(2005) “The Three Card Maestro”, *New York Times*,
February 18
- Krugman, P., Wells R. (2009). *Μακροοικονομική*. Αθήνα:
Επίκεντρο
- McKinsey.,(2008)Economic and hiring outlook, third quarter
2008, McKinsey Quarterly, pp.1-7

- McKinsey.,(2008)Economic and hiring outlook, third quarter 2008, McKinsey Quarterly, pp.1-7
- Meunier S and Nicolaidis K.,(2005), The European Union as a Trade Power, σε Christopher Hill and Michael Smith, International Relations and the European Union, Oxford University Press, Oxford and New York, σελ. 247-269
- Plosser, C. I. (2010), *Credible Commitments and Monetary Policy After the Crisis*, pp 1-8
- Reinhart και Rogoff (2008), Bank Crises,McKinsey,pp.40-44
- Rothbard M.,(2002),A History of Money and Banking in the United States, Auburn, Ludwig von Mises Institute
- St. Germain, F (1984). In Inquiry into Continental Illinois Corp. and Continental Illinois National Bank , September 18: 1
- Stephanou C.A.,(2002), Ευρωπαϊκή Ένωση- Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, Σάκκουλας
- TACIS= Technical Aid to the Commonwealth of Independent States", MEDA= Mennonite Economic Development Associates
- Turner B.,(1994), Causes of disaster: Sloppy management, British Journal of Management, Vol 5, pp. 215-219
- Woolcock S.,(2000), European Trade Policy: Global Pressure and Domestic Constraints, University Press, Oxford, New York, pp.373-399
- Wright R.E.,(2008), Financial crisis and reform: Looking back for clues to the future, McKinsey, pp.1-3
- www.ecb.int
- Αγραπίδης- Γκορτσου Β.,(2006), Η Ευρωπαϊκή Κεντρική τράπεζα στο θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Σάκκουλας

- Ανδρικοπούλου, Ε., και Καυκαλάς, Γρ. (2000), *Ο νέος ευρωπαϊκός χώρος. Η διεύρυνση και η γεωγραφία της ευρωπαϊκής ανάπτυξης*, Αθήνα, Θεμέλιο
- Βαλντέν, Σ. *Τα Βαλκάνια και η Ευρώπη μετά τον πόλεμο του Κόσσοβου*, σ. 231-280 στο Ντόκος, Θ., και Πιέρρος, Φ. (2000), *Τα Βαλκάνια μετά τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου*, Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ/Ι. Σιδέρης
- Γεωργακόπουλος Λ και Λεωνίδας Ν.,(2001), *Τραπεζική Νομοθεσία*, Νομική Βιβλιοθήκη
- Γκριστιάν Α.,(2008), Η οικονομική Κρίση είναι η σοβαρότερη από το 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, Ανάκτηση στις 12-4-2014 από <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=883151>
- Γκριστιάν Α.,(2008), Η οικονομική Κρίση είναι η σοβαρότερη από το 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, Ανάκτηση στις 2-5-2009 από <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=883151>
- ΕΕ C 191 της 29.7.1992, σ. 68.
- ΕΕ L 110 της 28.4.1999, σ. 33.
- ΕΕ L 167 της 7.7.2000, σ. 19.
- Έκθεση ΙΝΕ ΓΣΕΕ για το 2009
- ΕΚΤ.,(2010), Αρμοδιότητες του ΕΣΚΤ, Ανάκτηση στις 15-3-2010 από http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/o10001_el.htm
- ΕΚΤ.,(2010), Το Ευρωπαϊκό Σύστημα των Κεντρικών Τραπεζών, Ανάκτηση στις 10-3-2010 από http://www.ecb.eu/pub/pdf/other/escb_el_webel.pdf
- Ελευθεροτυπία.,(2009), Διευρύνεται η Οικονομική Κρίση, Ανάκτηση στις 15-4-2014 από

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=42148>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή.(2013), Η διεθνής μεταχείριση των κεντρικών τραπεζών και δημόσιων φορέων που διαχειρίζονται δημόσιος χρέος όσον αφορά τις συναλλαγές εξωχρηματοστηριακών παραγώγων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2003, «Η αποστολή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας» 2003

Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Διεύρυνση:
http://ec.europa.eu/enlargement/index_el.htm

Ιωακειμίδης, Π.Κ.(2010) *Η Συνθήκη της Λισαβόνας. Παρουσίαση Ανάλυση, Αξιολόγηση*, β έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα, Θεμέλιο

Ιωακειμίδης Π.Κ. (2007), Η θέση της Ελλάδας στο Διεθνές Ευρωπαϊκό και Περιφερειακό Σύστημα, Αθήνα: Θεμέλιο

Ιωακειμίδης Π.Κ.,(2008), Η Συνθήκη της Λισαβόνας, Θεμέλιο, σελ. 31-51

Ιωακειμίδης, Α.(2005), *Ευρωπαϊκό σύνταγμα και ευρωπαϊκή ενοποίηση Συμβολή στην κατανόηση και ερμηνεία της συνταγματικής συνθήκης*, Θεμέλιο

Μούσης Ν.Σ. (2005), *Η Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, οικονομία, πολιτική*, Παπαζήσης

Μουτσάτος Δ.,(2007), Οι εξωτερικές εμπορικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε Ναπολέον Μαραβέγια- Μιχάλη Τσινισιζέλης (επιμ.), Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση, Οργάνωση και Πολιτικές 50 χρόνια, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα: 2007, σελ. 483-539.

ΟΣΕΠ= Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Εύξεινου Πόντου

Πέτσας Σ.,(2009), Παγκόσμια οικονομική κρίση: Οι αιτίες και η αντιμετώπισή της, Ανάκτηση στις 2-5-2009 από

<http://blogs.eliamer.gr/petsas/pagkosmia-ikonomiki-krisi-ieties-ke-i-antimetopisi-tis-2/>

Σπύρου Σ.,(2000), Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Νομική Βιβλιοθήκη.

Σπύρου Σ.,(2009), Η Κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ, Ανάκτηση στις 20-3-2010 από http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economyagor_1_28/11/2009_381125

Σταθάκης Γ.,(2008), "Μετά την κρίση τι; Αναζητώντας μια νέα Αρχιτεκτονική για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, Ινστιτούτου Ν. Πουλαντζιάς

Στεργίου Ε.,(2009), Οικονομική κρίση: Πώς φτάσαμε ως εδώ, Ανάκτηση στις 13-4-2014 από http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_16/11/2008_256281

Συμφωνία και απόφαση 92/101

Συμφωνία και απόφαση 94/578

Συμφωνία και απόφαση 95/129

Συμφωνία, τροποποιηθείς τελευταία από απόφαση 2006/508

